

KALVINISTA VILAG

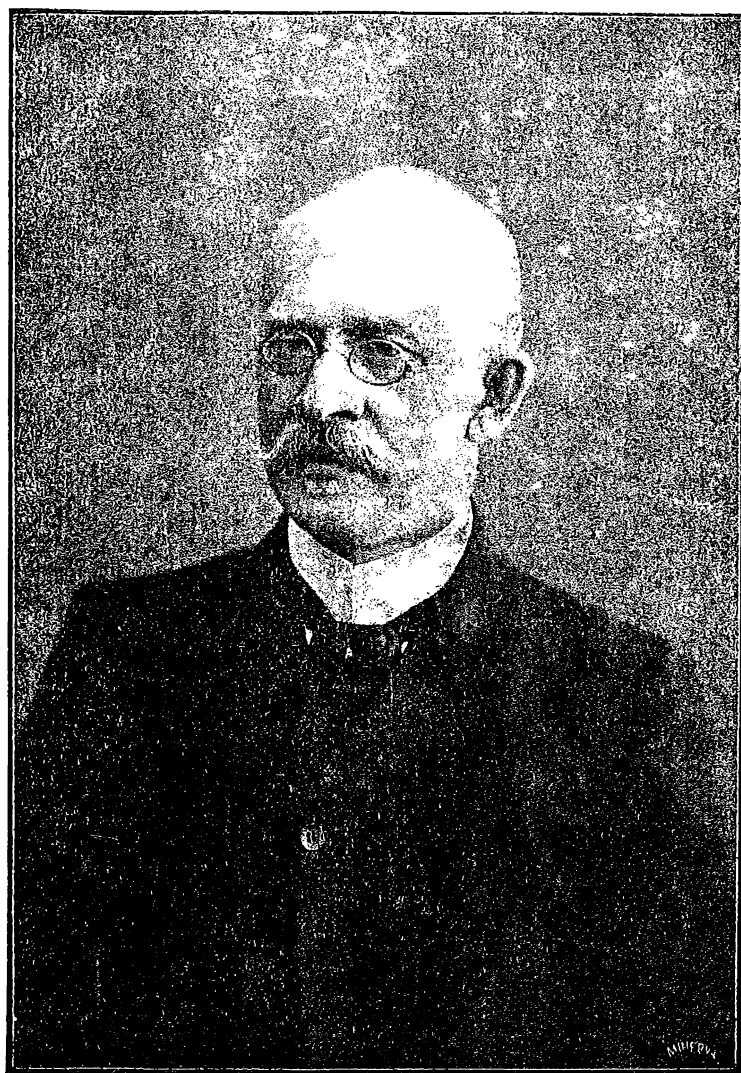
SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR ÉS DR. NAGY GÉZA

Megjelenik minden hónapban kétezer - Előfizetési díja félévre 60 Lei. Egész évre 120 Lei
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

III. ÉVFOLYAM

1929. DECEMBER 1

23. SZÁM

† GÖNCZY LAJOS

a székelyudvarhelyi kollegium nyug. igazgató-tanára.

TARTALOM: T. S.: Egyházkerületi közgyűlés. — T. S.: Az advent útjain. — Rikánbelüli nőszövetségek konferenciája. — Bethlen-ünnepélyek. — Károlyi Irodalmi Társaság ülése. — Dr. Illyés Géza: Az első szukcessió. — Dávid Ferenc ünnep. — Nagy Géza dr.: Özvegy papnék otthona. — Krónika.

Gönczy Lajos

székelyudvarhelyi kollegiumunk hosszú évtizedeken át áldásosan működő tanárának gazgatójának képét mutatjuk be olvasóinknak. Róla szóló méltatásunkat lapunk jel számában a krónika élén veszik olvasóink.

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank Részvénytársaság, Cluj-Kolozsvár,

Piața Unirii (volt Mátyás király-tér) 7.

Fiókjai: Désen, Dicsőszentmártonban, Marosvásárhelyen, és Nagyváradon.

Saját tőkéi 97 millió lej.

Affiliált intézetei: Tordaaranyosvármegyei Takarékpénztár R.-T. Tordán. Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár R.-T. Nagyenyed. Udvarhelymegyei Takarékpénztár R.-T. Székelyudvarhelyen és Sz.-keresztúron, Szászrégenvidéki Takarékpénztár és Hitel R.-T. Szászrégenben és Népbank R.-T. Bánlyhunadon, Szamosujvári Hitelbank R.-T. Szamosujvár.

Betéteket elfogad.

Minden bankügyletet legelőnyösebben végez.

Engedélyezett devizahely.

Aruraktárai a vasut mellett.

GAZDÁK TAKARÉKPÉNZTÁRA mint szövetkezet

KOLOZSVÁR,
Calea Victoriei
38

Betéteket legelőnyösebben kamatoztat, váltókölcsonöket folyósít.

Mindkét rendbeli ifjuság számára határozott keresztény alapon álló, változatos tartalommal jelenik meg havonta huszonnégy oldalon az

Ifjú Erdély

keresztény ifjusági lap.

Előfizetési ára egy évre 140 Lei.

Szerkeszti:

Dr. IMRE LAJOS és NAGY JÓZSEF

Alkalmas anyagot tartalmaz ifjusági összejöveteleken felolvasásra és megbeszélésre. Az ifjuságnak hasznos olvasmány.

Szórványokban élő, vasárnapi iskolába, felekezeti iskolába, másvallású intézetbe járó gyermekek lapja

Az én kicsinyeim

gyermektraktátus.

Ára számonként 2 Leu.

Szerkeszti:

Dr. GÖNCZY LAJOS

Havonta 8 oldalon jelenik meg, képekkel, mesékkel és versekkel.

Mindkét lap kiadóhivatala (Kolozsvárt, Ref. Theologia) kívánatra készséggel küld mutatványszámot.

amenyiben kellő fedezetet talál egy református kórház létesítésére, azt valósítsa meg.

Az egész közgyűlés folyamán nagy örömmel észleltük, hogy a közgyűlés tagjai nemcsak fokozott érdeklődéssel vettek részt a közgyűlés tárgyalásában, de fokozott felelősségérzettel is kísérték annak minden munkáját. Nem hallgathatjuk el azonban kifejezést adni annak a mind egyetemesebben és fájdalmasabban érzett szükségnek, hogy *valamiképpen közelebb kell jutnunk egymáshoz, úgy az elvek, mint a felfogások, úgy az érdekek, mint a szellem tekintetében.* Keresnünk kell a módjait annak, hogyan lehetne közös nagy kérdéseinket *együtt* átélni, *együtt* végiggondolni? Törődnünk kell azzal a kérdéssel, hogyan lehetne lélekben és szeretetben egymást jobban megérteni és egymással közelebbi közösségbe jutni? Lássuk meg, hogy ennek nincs más útja és módja, mint egyekké lenni a Krisztusban. Ő a szőlőtő és mi vagyunk a szőlővesszők! A szőlővessző a szőlőtőn kívül elpusztul és megsemmisül, a szőlőtőben valamennyi egyggyé válik. Meg kell ismernünk, hogy nem egyéni elképzelésekből, egyéni tervekből és elvekből, hanem egyetlenegyéből: az élő Krisztusból kell táplálkoznunk!

T. S.

Az ádvent útjai.

Kol. 3: 12.

„Jön a nagy Király!” — ezer, meg ezer hangon zeng végig a világon ez az örvendetes, nagy biztatás. „Jön a Szabadító!” — szól ma ismét széles e világon mindenütt minden megkeményedett, fogoly szívhez Istennek Igéje. „Jön a Megváltó!” — hirdeti az Anyaszentegyház a halál testében járó s a régi életet hurcoló levert szíveknek. De ne ringassuk magunkat illuziókban, ne ejtsük magunkat csalódásba, — ez a háromszoros himnői biztatás, örömhirdetés ma valóban olyan kevés szívben talál visszhangra. *Akármiilyen erőteljes* páthosszal is kiáltom fületekbe: „Jön a nagy király!” „Jön a Szabadító!” „Jön a Megváltó!” — olyan kevés szív fel l vissza ragyogó tekintettel, bizakodó reménységgel és olyan kevés szív mélyén csendül meg a győzelemkiáltás: „Áldott, aki

jön az Úrnak nevében!” *Ha valóban tudná,* ha valóban bizonyos lenne, ha valóban a szívébe villant volna az Advent ígéré-e, akkor ma ezekben a napokban csöndben, előreszegzett tekintettel nézne a kibontakozni készülő közel jövőbe ez az u. n. keresztyén világ s millió, meg millió szív csöndes várakozással ott állana ama királyi út mentén, amelyen a nagy Királynak jönnie kell. *De lehetsz akármilyen közönbös, a nagy Király jön; lehetsz akármilyen hitetlen és reménytelen, a nagy Király jön; lehetsz akármilyen kételkedő és tagadó, a nagy Király jön s nála nélkül, az Ő közeledése nélkül semmi jó, semmi nagy, semmi biztató, semmi reményteljes, semmi megtartó és új életet teremtő hatalom nem jó.*

Mennyi világmegváltó idea sűstörög e világ bölcsességének boszorkánykonyhájában, amelyektől hangos a napisajtó, mint univerzális jelentőségű dolgoktól és eseményektől: népszövetség, bolsevizmus, faschizmus, békemozgalmak százai, meg százai, páneurópa ideák, úgy hangzanak, mint megváltó ígék s mögöttük politikai machinációk, tervek, új harcok és új háborúk titkolt gondolatai rejlenek. Békét, egységet, új reménységet, tiszta, világos kultúrát és mindenekfölött új életet, csak a nagy Király: a Krisztus tud hozni s minden világmozgalmon át, minden emberi készülődésen keresztül az Ő közeledése érzik... Ő jön, ez az egyetlen és utolsó reménysége ennek a világnak. Népek között szövetség csak a Szentlélek Isten által lehet, szakadatlan forradalmat hirdető bolsevizmus, kommunizmus csak az Evangélium által teremthet életet megújító forradalmat, a nemzeti élet erőteljes kibontakozása sem mehet végbe erőszakos tettek által, amint azt a faschizmus nagyralátó képzelgéseiben látja, a nemzeti életet és az abban rejlő erőket is csak Krisztus a lelkek nagy Királya hozhatja napfényre. *Krisztus által minden pokoli sötétnek látszó emberi teru áldott élethatalommá válik, de Krisztus nélkül a legfelségesebb emberi elképzelések is pokoli sötét átkokká válnak.*

Krisztus a nagy Király jön! Jön, nem mint valami romantikus hős, aki pillanatnyi melegséget lop a szívekbe, jön nem mint valami szelid szavú pásztor, aki szerető gondal csak annyit tesz, hogy ölébe veszi az elveszett báránykákat, hanem jön, mint megdicsőült Ur, mint Király, akinek helye öröktől fogva Isten jobbán van, jön mint forradalmat támasztó Ige, jön mint megemészítő tűz, jön mint ítélet, jön mint kétségbeejtő isteni szó, jön, hogy az emberi nagyralátások, önzések, hivalkodások, hatalmi tervek, zsarnokságok töviseit, giz-gazzát megeméssze Lelke tűzlángjával. — Jön a nagy Király!

T. S.

EGYHÁZUNK MUNKÁJA

Rikánbelüli nőszövetségek (a sepsi, kézdi, orbai és az erdővidéki egyházmegyei nőszövetségeihez tartozók) november hó 8. és 9. napjain *Báró Huszár Pálné* elnökle alatt nagyszabású konferenciát tartottak. Elmondhatjuk, hogy az erdélyi egyházkerületben még ilyen nagyszabású nőszövetségi megmozdulás nem volt. Mintegy 600 nő vett részt egész Háromszékvármegye területéről s ezeken kívül több lelkes tanító és tanár. Nagyszabású volt ez a konferencia nemcsak a külső kereteiben, hanem belső tartalmában is és különösen a jelenlévők lelki részvétele által. Konferenciai előadásokat tartottak az itt jelzett sorrendben és témákról: *Dr. Tavaszy Sándor*: A lélek élete, majd a második napon *A lélek gondozása*, *Dr. Imre Lajos*: A Nőszövetség feladatai a gyermeki lélek gondozásában, majd a második napon *A Nőszövetség feladata az ifjúság lelki gondozásában*, *Kernné Bibó Erzsébet*: A Nőszövetségek munkaköre, *Dr. Dánielné Szent-Iványi Zsuzsanna*: A nők gazdasági nevelése és tevékenysége, *Demeter Béla*: Kiket adott Háromszék a magyar irodalomnak, *Dr. Barabás Andorné*: Miért szükséges a nők iskoláztatása, *Csutak Vilmosné*: A leányvédelem és annak megszervezése, *Dr. Török Andor*: Háromszékvármegye történetéből, *Szász Béla*: Az anyaság, *Dr. Benedek Zoltán*: Anya- és csecsemővédelem címek alatt. Az előadásokhoz komoly megbeszélések fűződtek. Ezekről a megbeszélésekről elmondhatjuk, hogy nem pusztán felszólalások voltak, hanem népünk és egyházunk jövője felett túsakodó lelkek áldott, szolgáltrakész megnyilatkozásai. Egyházunk elmúlt évtizede sok áldott magvetésének csirába, szárba szökkenését láhattuk ezen a konferencián. Attól az egyszerű falusi székegy asszonytól kezdve, aki lelkesen jelentette ki, hogy „Mi es tenni akarunk valamit!” egészen addig az előkelő úri asszonyig, aki cselédjeivel bibliaórát tart és aki kész népe gyermekei számára bibliakört alapítani, egész sorát hallottuk azoknak a megnyilatkozásoknak, amelyek arról teltek bizonyosságot, hogy református asszonyaink készek életüket odaadni Istenország szolgálatára. Fel kell jegenznünk továbbá azt a tényt is, hogy ennek a konferenciának a folyamán úgy a résztvevő, vezető, mint előadóasszony-testvéreink olyan kvalitásokról tettek tanúbizonyosságot, amelyek kezességei annak, hogy református Nőszövetségeink még nagyon-nagyon sok ki-

váló vezető munkást fognak adni Anyaszentegyházunknak. Áldjuk az Urísten, hogy adta ezt az áldott alkalmat minékünk valamennyiünknek, akik ezen a konferencián résztvehettünk és köszönjük Kernné Bibó Erzsébetnek a sepsiszentgyörgyi, valamint *Dr. Barabás Andornének* a szemerjai Nőszövetségek elnökeinek, hogy ezt a konferenciát olyan szépen és gondosan megszervezték. És köszönjük *Báró Huszár Pálnének* figyelmes, gondos és körültekintő elnöki irányítását, amellyel a konferencia sikerét nagyban előmozdította. Legyenek áldottak mindazok, akik önzetlen odaadással szolgálják a Nőszövetségek által Istenországa ügyét!

Bethlen ünnepélyek. A nagy Fejedelem halálának háromszázadik évfordulóját az egyházak, iskolák nagy lelkesedéssel ünnepelték meg. Megérezte minden egyház és iskola, hogy *Bethlén Gábor* személyisége olyan áldott forrás, amelyből a késői nemzedék gazdagon táplálkozhatik. Az egyházkerületi közgyűléssel kapcsolatosan november 24-én, a *Farkasutcai* öreg templomban ünnepelte meg a nagy Fejedelem áldott emlékét az egyházkerületi közgyűlés. A zsúfolásig telt templomban *Dr. Makkai Sándor* püspök tartott nagyszabású ünnepi beszédet. A *theologiai Fakultás* november 17-én tartotta meg a *Bethlen-ünnepélyét*, mely alkalommal *Maksay Albert* *theologiai professzor* tartott mélyértelmű emlékbeszédet. A *fogarasi egyházközség*, ez a nagyszerű, emlékekben gazdag s a nagy Fejedelem szívjóóságáról tanúskodó gyülekezet november 17-én tartotta meg ünnepét, amelyen *Dr. Tavaszy Sándor* mondott beszédet. *Kolozsvárt* a *theol. Fakultás* dísztermében tartotta meg *Bethlen-ünnepélyét* az *Erdélyi Magyar Irodalmi Társaság*, amelynek szónokai *Dr. Makkai Sándor* és *Dr. Paál Árpád* voltak.

Belmissziói bizottsági ülés. Az egyházkerületi belmissziói bizottsági ülés november 20-án volt. Az ülés rendkívül gazdag tárgysorozatot a megjelent tagok a Püspök Úr elnökle alatt alaposan megtárgyalták. Elmondhatjuk, hogy régen nem volt egy bizottsági ülés annyira termékeny és ígéretes, mint ez. Adja az Urísten, hogy sok gyümölcs fakadjon ennek nyomában.

A Károlyi Gáspár Irodalmi Társaság november 22-én tartotta meg első bizottsági ülését, amelyen *Dr. Makkai Sándor* és *Sulyok István* püspökök elnököltek. A bizottság megtárgyalta az alapszabály-tervezetet. A Társaság megállapította, hogy a református *theologiai tudományos és építő irodalom* szolgálatában látja sajátos célját. A Társaság ezzel a célkitűzéssel kifejezésre juttatta, hogy itt nem valami Akadémiáról van szó, hanem sajátos egyházi szükségleteink követelte irodalmi feladatok megoldásáról. Az elnökség megbi-

zatolt, hogy az Alapszabálytervezetet terjessze jóváhagyás végett az illetékes fórumok elé. A taggyűjtést az elnökség megindítja, hogy ennek nyomában a végleges megalakulás megtörténhessenek.

„Az Erdélyi Református Egyház története.”

Felhívjuk olvasóink szives érdeklődő figyelmét László Dezsőnek: „Az Erdélyi Református Egyház története.” című a nép valamint az ifjúságunk számára megírt kis könyvére, mely az Ifjú Erdély pályázatán pályadíjat nyert.

Bővebb méltatására még visszatérünk. Ezúttal csak annyit, hogy e kis mű hat részből áll. Az I. rész tárgyalja a németországi és svájci reformáció megindulását, a II-ik rész az erdélyi ref. egyház kezdetét 1605-ig, a III-ik rész 1605—1690-ig a református fejedelmek uralkodásának történelmét Erdélyben, a IV-ik rész 1690—1868-ig Egyházunk küzdelmeit tárja fel, az V-ik rész 1868-tól a világháború befejezéséig eltelt időről ad képet, míg a VI-ik rész Egyházunk mai állapotát vázolja.

Szerző, a kitűzött pályatétel feltételeinek megfelelően rövid, tömör vonásokban, népies nyelven megírva adja hű tükrét az Erdélyi Református Egyház történelmének. Ezért igen alkalmas, hogy abból magyar református népünk és ifjúságunk megismerhesse, megtanulhassa Anyaszentegyházunk történelmét kezdetétől napjainkig.

E kis mű, amely egyébként 90 oldal, igen célszerű karácsonyi ajándékul. Ára 16 Leu. Kapható az Ifjú Erdély iratkeresztésében. Ref. Theologia.

Az első szukcesszió.*

Bonyhai Györgyöt 1726-ban méltán megérdemelt nagy kitüntetés érte: generalis notáriusnak választotta meg a gen. synodus, mégpedig successióval a püspöki állásra.¹ A megelőző három püspökválasztáson ugyanis nagyon komoly összeütközés keletkezett a

főconsistorium és a gen. synodus között, miután a főconsistorium beleavatkozásával a gen. synodus féltett püspökválasztási szabadságát veszélyeztette. A főconsistorium hogy a további viszálykodásnak elejét vegye és e mellett a püspöki szék betöltésénél befolyását annál bizonyosabban érvényesíthesse, azt indítványozta, hogy többé ne válasszanak püspököt, hanem csak generalis notariust, aki minden további választás nélkül lépjen az elhunyt püspök helyére. 1726-ban ezt az indítványt a gen. synodus magáévá tette és így választotta meg első ízben successióval gen. notáriussá Bonyhai György személyében azt a férfit, akiben úgy a világiaknak, mint a papságnak bizalma összpontosult s egyaránt igen kedvelt ember volt úgy a főconsistorium, mint a gen. synodus előtt.

Vásárlhelyi István püspök 1728 március 8-án meghalt és Bonyhai György a successio alapján a püspöki hivatalt elfoglalta és az enyedi gen. synodus április 4-én abban megerősítette és beiktatta.²

Innen kezdve 9 éven keresztül viselte püspöki méltóságát Küküllővár székhellyel és az akkori szokás szerint megtartotta küküllővári pásztori és küküllői esperesi állását is.

Bod Péter a következő szavakkal jellemzi Bonyhai Györgyöt: „Volt ez egy közjóra készült tudós, okos, bölcs, bátor, tekintetes ember, aki püspöki lélekkel viselte a maga hivatalját, igyekezett a szent ministeriumot mind jó rendben, fenytékben és becsületben tartani, sok háborgatói ellen oltalmazni. A generalis ekklesiának jószágocskáit is nemcsak épségben megtartani, hanem amennyiben némelyek elcsípték, harapták holmi részeit, azokat is visszaszerezni. E végre annak módja szerint szükséges és hasznos vallatást is vittetett véghez stb. Borosbocsárdon is jó urbáriumot készítettett, amely szerint, akik utánna következtének is, jobban megtarhatták volna a kezük alá ment jószágot, amelynek némely része ide-tova elidegenítettett s nincsen Tófeus, aki peroráljon mellette.”²

Miután a szegény papok segélyezésére szánt Gillányi hagyatéokra már jóval Bonyhai György püspöksége előtt, Veszprémi István püspöksége idejében, a főconsistorium tette rá a kezét és a hagyatékból a főconsistorium adminisztrációs kasszáját csinált, melynek jövedelmét a közigazgatási szükségletek, a főconsistorium hivatalnokainak és az agenseknek javadalmazása teljesen felemészttette, úgy, hogy a szent generalis synodus szükségleteire sem volt már más fedezet, mint a perselygyűjtés: a búzgó lelkű püspök fájlalván az

* Lásd Bonyhai Simon György c. tanulmányt, lapunk 4. számában.

¹ Protocollum III. k. 3. l.

² Protocollum i. m. III. k. 3 l.

³ Bod Péter i. m. 170 és köv. l.

arra, hogy a falusi ifjúság állandó rendszeres vallásos nevelésben részesüljön.

Püspöki szolgálata alatt még fokozottabb mértékben igyekezett a főconsistorium és a gen. synodus, illetve a nemesség és a papság között egyre élesebbé vált ellentéteket és összeütközéseket kiegyenlíteni. Erre ő volt a legalmassabb és ez sok tekintetben sikerült is neki. Személyiségének az egész anyaszentegyházban akkora súlya és tekintélye volt, hogy előtte tisztelettel hajolt meg a nemesség is, paptársai pedig nemcsak nagyon tisztelték, de szeretetüknek őszinte és meleg ragaszkodásával vették körül.

Esperesi és püspöki szolgálata III. Károly uralkodásának idejére esett. Nagyon súlyos és szomorú korszaka volt ez az erdélyi református anyaszentegyháznak. Ez alatt folyt a rekatholizáció, mely igen gyakran a katonai fegyveres erőszakot is igénybe vette. És ebben a szörnyű időszakban rendületlen hősiességgel és bátorsággal, igazi püspöki lélekkel védelmezte a főconsistoriummal együtt, anyaszentegyházunk szabadságát és életfeltételeit, de a fegyveres erővel végrehajtott templomfoglalások és egyéb súlyos erőszakoskodások ellen olykor semmit sem lehetett tenni, de tiltakozásának bátor szavát nem tudták elnémítani. Mikor 1727-ben a buzásbesenyői templomot az abosfalvi kath. pap katonai fegyveres erővel elfoglalta, akkora eréllyel lépett fel, hogy a templomot vissza kellett adni.

Báró Zorgel rom. kath. püspök sok kelleme lenséggel, sőt veszedelmet szerzett neki és azt anyaszentegyháznak. A főkormányzószékhez — honnan a reformátusokat egészen kiszorították — panaszos beadványt intézett, melyben tiltakozik az ellen, hogy a ref. püspököt superintendensnek, reverendissimusnak, a zsinatot synodusnak és sanctanak nevezik. Igényt támasztott a szászvárosi ref. pap dézsmajárandóságára, a hozzánk áttért katolikusokat elfogatta és börtönbe vettette, a kolozsvári kórházból a reformátusokat ki akarta rekeszteni, 1733-ban Krizbai Sámuel kóbori és Bodor Mózes alsócsernátoni lelkészeket vallássértés címen perbe fogta és állásukból való elbocsátásukat követelte. Bonyhai György mindezen és még számtalan támadásokkal szemben hűségesen védelmezi egyházát, papjait, híveit, az elfogottak szabadságát kieszközli és oltalmazza őket az újabb zaklatások ellen. Hanem abba bele kellett egyeznie, hogy a marosvásárhelyi ref. kórház a katolikusokkal közössé téessék.

Nagy tekintélye megmentette attól, hogy személyében bántalmazzák, de utódát, Szigeti Gyula püspököt, mindjárt püspöksége elején 1638-ban elfogták és Gyulafehérvárra hurcolták fogságra. Ugyanakkor fogták el az erdélyi ref. egyház 7 legfőbb világi férfiát és

rajtuk kívül még 3 lelkipásztorunkat. Egy évig tartották őket fogságban, de soha senki sem tudhatta meg, mi volt az oka elfogatásuknak.⁹

Bonyhai S. György 1737. szgpt. 13-án halt meg Marosvásárhelyen. Az ottani ref. temetőben pihennek hamvai és a temető legnagyobb szarkófágja őrzi emlékét, melynek felső lapjain a következő sírfelirat olvasható:

Bonyhai Simon György testének sátorát
Itt hagyta, megáldván földnek a föld porát,
Lelke hogy követte szenteknek táborát.
És halálból felkölt juhoknak pásztorát,
Hatvannégy esztendőnek élete folyását,
Harmincnyolc Krisztus nyája pásztorlását,
Kilencnek püspöksége terhe hordozását
Adták s huszonnyolcnak páros bujdosását.
Bement már urának kívánt örömében,
Első szülötteknek örül seregében.
Fénlik, mint egy csillag ragyogó fényében,
Józan, feddhetetlen, szelid volt erkölce,
Hamis tudománynak nem fogta gyümölcse,
Bővöllődött nála az hitnek gyümölcse,
Várja hát Jézusa, hogy innen felköltse.

Ime ez volt Bonyhai Simon György, egyházmegyéjének mindenkori pásztorai között legnagyobb dísze és büszkesége, erdélyi ref. anyaszentegyházunknak válságos, nagyon nehéz időben hűséges és éber őrállója, aki gazdagon meg volt áldva a lélek drága kincseivel és ékességeivel. Az esperesi székben utóda Körösi György királyfalvi pásztor így ír róla halálakor: „Hic vir plane natus erat ad gerendas res Ecclasticas prudenter et dexterrime in ordine causis procedebat easque diluebat.”¹⁰ Bod Péter pedig Istennel járó Énóknak nevezte őt.

Áldott emlékét, ma a mi korszakunkban kegyelettel kell felújítania anyaszentegyházunknak, de különösen egykori egyházmegyéjének, melynek 25 esztendőn keresztül állott élén, mint esperes és amelyet anyaszentegyházunkkal együtt oly gazdagon és bőségesen álcott meg Isten az ő életében.

Dr. Ilyés Géza.

U. o. III. 85–86 l.

¹⁰ Protocollum i. m. III. k. 3 l.

Terjesszük a

**KÁLVINISTA
VILÁG-ot,**

mint a
romániai
magyar refor-
mátusság igazi
kálvinista ön-
tudatú, irányú
és szellemű
lapát!

mint amilyen egykor az ő jó férje volt, boldogan, nyugodtan tanácskoznak az anyaszentegyház szükségéről. S mivel a maga igénytelen sorsát nem tartja közérdekűnek, titokban felsóhajt az irgalmas Istenhez, aki talán rajta is tud segíteni. Hányszor síméltódott ez a jelenet egyházunk életében, anélkül, hogy ennek láttára özvegyeinknek legalább megnyugtató segítséget nyújtottunk volna! Nem rég a kalotaszegi egyházmegye küldött ki egy bizottságot a kérdés tanulmányozására, a Ref. Szemlében pedig Lőrinc Jánosné nagytiszt. asszony biztatgatja a nőszövetségeket az e célra befolyó adományok kezelésére, gyarapítására. Mindez azonban még csak a dolognak egyik fele. Gyermekekoromban édesapám egyszer egy fényes, pléh perselyt hozott haza, melybe minden fontosabb egyházi esemény alkalmával adományokat gyűjtögetett a papi árvák szeretet háza javára. De bizonyára nem lett volna a szeretet házból semmi, ha az egyházkerület vezetősége, élén Szász Domokos püspökkel nem teszi magáévá az ügyet és nem valósítja meg *központi támogatással* ezt az intézetet. Tudom, hogy most más időket élünk s az egyházkerületnek még a kötelező kiadásokra is alig van pénze. De nem is a folyó bevételek felhasználására gondolok, hanem a Nyugdíjintézet tőkéje egyrészének ilyen célra való mobilizálására. Ilyen értelmű számítást már a múlt évben is tettem és akkor *egy lelkészi társaság hasonló szellemű indítványt adott be az egyhker. közgyűléséhez. A cikkre válasz nem jött, a kérdés nem került a közgyűlés elé és minden maradt a régiben.* Egyebet nem kíván az érdekeltek serege, minthogy az egyházkerület komolyan foglalkozzék ezzel az ügygel. Olyan komolyan, mint amilyen komoly és válságos özvegyeink sorsa. Még gondolatnak is megdöbbentő, hogy nekik *évenként* annyi pénzből kell megélniök, mint amennyi férjöknek kb. *egyhavi* fizetése volt.* Hallgassuk meg végre Krisztusnak a panaszukon keresztül hozzánk szóló zörgetését és nyissuk meg szívünk ajtaját az ő kicsinyei előtt. Mert Ő aszerint ítél meg minket, amint ezt megcselekedtük.

Nagy G.

Helyreigazítás. Lapunk 20 számában, a keresztyén kritika rovatunkban említett széki egyházmegyei liturgiai Javaslat kifogá-olt bevezető sorait az egyházmegyei tanács törölte volt, mint helyt nem álló és indokolatlan ítélkezést s a Javaslatnak a Református Lelkészek lapjában leközölt szövegébe csak az előadó önkénye folytán maradt benne, tehát azzal a széki egyházmegye tanácsa magát nem azonosítja.

*) A cikk írása óta lefolyt egyhker. közgyűlés az özvegy papnék segélyét 33%-al felemelte. Szerk.

Memento! A „Kálvinista Világ” októberi számának keresztyén kritika rovatában „Repatriáló tanárok” címén cikkirő aggodalommal mutat reá azon kórós tünetre, hogy egyházunk legértékesebb tanerői egymásután hágyják el iskoláinkat. A kolozsvári kollégium e tanévi kettős esete nem az első e téren. Hacsak 2---3 évre lapozgatunk vissza elemi és középiskoláink anneeiseiben aggodalommal állapíthatjuk meg, hogy valóban erőink legjava távozik el lassan körünkéből. Mind tapasztalt körültekintő, küzdelmekben meg-edzett tanerők, akiket a mai nehéz időkbén s helyükbe lépő fiatal generáció teljes értékűben nem tud pótolni. Nevezett cikk írója e fájdalmas jelenség okát „a gyermekeik sorsa iránt aggodalmas szeretetben” látja és szemünkre veti, hogy egyéb földi javaink érdekében kifejtett cikkezesek és tiltakozások mellett úgyszólván hangtalanul tűrjük el iskoláink nevelő irányu autonómiájának csaknem teljes konfiskálását. Igazat kell adnunk cikkirő ezen megállapításának, azonban csak részben, mert a körünkéből távozottaknak nem egy esetben nem is volt családjuk vagy gyermekük. A baj okát tehát máshol is kell keresnünk. Rámutat pedig igen találóan a baj másik okára a K. V. e számának „Kongrua revizio” c. cikke. Azt mondja ott írója, hogy a szegényes papi jövedelme mellett „nem is irigyelte azokat, akiknek boruk és buzájuk meg-sokasodnak, de saját tapasztalatból tudja, hogy mint szívja ki az Élet a lélekből az életked-vel, a nyugalmat, az önbizalmat és mint lankasztja meg a hivek iránti szeretetet” Ha tehát még a hivatásából altruisztikusabb lelkületű papi embereknél is kiváltja a nyomorral való küzdelem az önbizalom, nyugalom és eszményi életfelfogás sorvadását, csodálkozhatunk-e akkor, hogyha tanítóink és tanáraink körében mind inkább terjed az a felfogás, hogy csak addig maradnak egyházunk szolgálatában, amíg máshol alkalmasabb elhelyezkedésre nem találnak, mintegy, hogy intra vagy extra muros. Es vajjon ily eltompult lélekkel való működés mellett várhatjuk-e iskoláink színvonalának emelését vagy annak csak megtartását is? Nem. Így gyűznünk nem lehet. Ne kívánjunk lehetetlent tanítóink és tanárainktól. És nincs jogunk ahhoz sem, hogy bántó pillantásokkal sújtsunk le azokra, akik már derjesedő fejjel is kezükbe veszik a vándorbotot. De igenis kiáltunk „mea culpát” valamennyien, egyaránt, hogy a dolgok idáig fejlődtek s hogy 10 év óta, csak az államsegélyre várunk. Mert mi lesz iskoláinkkal, ha az első államsegély mentes decenniumra még egy második is következik? Fenn fognak-e maradhatni még egy másik tíz évet is? Vagy pedig továbbra is egyedül tanítóink és tanáraink lemondó önfeláldozásától várjuk iskoláink megmenté-

sét? Nem volna már itt az ideje, hogy tanerőink súlyos terhét a református egyetemeség, az a gazdag református élő tőke vegye át, amelyre egyedül és nem a bizonytalan államsegélyre szabad iskoláink jövőjét bízni? Igaz, hogy itt-ott, egy-egy egyházmegyei gyűlésen már elhangzott, -- bár kevés visszhang keltése mellett: az önmegadóztatás szép elve, bár ott csak a kongruás papságra vonatkozóan -- de ezt kellene most már nagyobb terjedelemben keresztül vinni. Es ne nyugtassuk meg magunkat azzal, hogy a néhány rosszul és lélek nélkül beindított kísérlet kudarca után sok eredményt nem várhatunk. Csak a kényelmes, akaratnélküli ember vigasztalja magát az erőtlen „non possumus”-sal. Erős meggyőződésem, hogy erős összefogással nagy eredményt lehet elérni. Mert lehet, hogy későn fogunk téllenségünkől felébredni, amikor iskoláink pusztulásával már lehullt fejünkről a mi koronánk. Én is csak azzal fejezem be soraimat, hogy a kolozsvári kollegium két derék tanárának távozása legyen megrázóan intő figyelmeztetés azok számára, akik még valamit tehetnek tanügyi embereink s általuk iskoláink haladásának, jövőjének érdekében.

Z. N.

† Gönczi Lajos

a székelyudvarhelyi református kollegium nyugalmazott igazgató-tanára 78 éves korában, november 23-án, rövid betegség után, hazatért a mennyei Atyához. A régi kálvinista tanár, komoly, imponáló és szeretetreméltó típusa volt, akinek élete egészen felolvadt kollegiumának szolgálatában és szeretetében. Atiszta kálvinista keresztényen kultúra legtisztább eszményén csüggött s a belső kényszerűség erejével ható misszió volt számára, hogy ennek a kultúrának a közösségébe népe gyermekeit elszakíthatatlanul bekapcsolja. Tanári tekintélyének volt valami egészen sajátos varázsa, amely mint szeretetreméltóság és jóság sugárzott át a kötelesség kategorikus imperatívusa által megkoronázott komoly külsején. Pusztla megjelenésével már képes volt előhívni mindenkiből, aki közelébe jutott a komolyságot, a fegyelmezettséget, a jóságot és a kötelességteljesítésre való készséget.

Nevelő volt ő nemcsak szóval, ismerettel, tudománnyal, hanem személyisége minden elrejtett erejével. És mindazt a jóságot és szeretetet, amelyet kollegiumának minden tanulója és tanára érzett, sokszorozottan ismerték meg azok, akik az ő vérszerinti gyermekei voltak s akik mindig a meghatódott s a szív mélyéből jövő tisztelettel és szeretettel tudtak csak róla beszélni. Eltávozását három derék fia: Dr. Gönczi Gábor székelyudvarhelyi ügyvéd és polgármester, Dr. Gönczi Lajos theologiai professzor és Gönczi László a kolozsvári kollegium tanára és leánya Gönczi Sári gyászolják. Legyen áldott drága emléke!

Hazatért testvérünk: *Donáth Mátyás*, az újtordai ref. egyházközség énekvezére, a tordai magyar dalkör karnagya, életének 50-ik évében november 23-án elhalt. Legyen áldott emlékezte.

Tornal vey Margit áldott lelkű kálvinista uriaszony elődjeinek kastélyát Beretkén (Csehszlovákia) és ennek árvaházzá leendő átalakítása költségeire 100.000 Csehkronát (500.000 Leu) adományozott. Ebben az árvaházban elhelyezést nyerhetnek a szlovenszkói és kárpátaljai ref. papok, tanítók és szegény nép árvái.

A **tiszáninneni** egyházkerület közgyűlését Rimaszombaton folyó évi nov. 10. és következő napjain tartja. Ekkor fog megtörténni az új püspök: Péter Mihály beiktatása is.

Londonban az angol trónörökös jelenlétében országos ünnepségek között nyitották meg az „Anyák házát”, mely a munkás szülőanyákat, négy hétig díjtalanul látja el falai között. Ugyanekkor leplezték le az „Anyák háza” előtt Semmelweis Ignác, az elhunyt nagynevű magyar orvos tudósának a szobrát is. Az ünnepély egybeesett Semmelweis születésnapjának évfordulójával.

Mac Donald Anglia új miniszterelnöke, az angol munkáspárt vezére buzgó református. A miniszterelnök családjával együtt szorgalmasan eljár vasárnaponként a templomba és egyházi beszédeket is mond. Az angol szociálisták igen tekintélyes része hűséges protestans, ami arra vall, hogy szociálista is lehet vallásos, istenfélő.

Ravasz László, a dunamelléki ref. egyházkerület püspöke, amint örömmel értesülünk, hosszú és fáradtságos, de lelkiekben épen annyira értékes, gazdag és eredményes amerikai útjáról visszatért. Október 9-én ült hajóra. Bâselben találkozott az eléje utazott feleségével, akivel Svájcban pihenőt tartva október 25-én délután híveinek lelkes ünnepélése között megérkezett Budapestre.

A zilahi ősi Wesselényi református kollegium visszakapta nyilvánossági jogát. Hogy ez meglőrtént

a polgári lapok híradása szerint nagy része van benne Maniu Gyula ezidőszerű miniszterelnöknek, akinek alma materje volt ez a nagy múltú kollegium.

Az alsözempléni egyházmegye közgyűlése, egy presbyter, aki reverzalist adó keresztleánya esküvőjén, mint tanu szerepelt, presbyteri tisztétől megfosztott.

Oroszországban hiába törölték el a vasárnapot, az orosz munkások minden tilalom dacára, megtartják.

Németországban Eisenachban, a Luther városában egy iskolát alapítottak, mely nemcsak főzésre és a gyermekek gondozására készíti elő, hanem lelkileg is formálja és képezi a jövő asszonyait.

Magyarhermány ref. presbyteriuma, a katolikus csikszenttamási tűzkárosítottak részére a falújukban gyűjtést indítottak. Eredménye: 5650 Leu készpénz. 67 véka buza, 16 véka zab, 20 drb. zsák, 21 drb. törülköző, 3 drb. ágylepedő, 6 drb. asztalkendő volt.

Clevelandban (Amerika) új magyar református templomot építenek 200.000 dollár (33.600.000 Lei) összeggel. Ez az összeg közadakozásból gyűlt össze.

A bétheli nagymúltú szerzetet intézmény 14059 szerencsétlent gondoz.

Szászrégenben folyó hó 4-én tartotta meg a görgényi egyházmegye a szokásos évi rendes közgyűlését. Az ígét Kiss Lajos esperes aa. hirdette. Ezután következett ugyancsak Kiss Lajos esperesnek, a tőle már megszokott lelkiismeretes és mindenre kiterjedő részletes jelentése, melynek során több értékes határozat hozatoit, melyek közül megemlíthjük az új Ágendás könyvre vonatkozólag meghozott döntésüket, mely szerint az Ágendát örömmel üdvözli az egyházmegye s azt kisebb módosításokkal elfogadandónak tartja. A közgyűlés Hegyi András indítványára kimondotta, hogy a szászvárosi árvaháznál 2 árva nevelési költségeit az egyházmegye hordozni fogja. Végül üdvözölte Pataki Lajos dedrádszéplaki tanítót 45 éves tanító szolgálatá alkalmából.

A duquesnei (Amerika) Egyházak és Egyesületek Nagybizottsága az összmagyarság bevonásával szeptember hó utolsó vasárnapját árvák napjának nyilvánította s az így begyűlt adományokat árvák felszegélyezésére fordítják.

A Soli Deo Gloria szövetsége 1930 husvétján megrendezi a régen tervezett velencei útját. A költségek Budapestől—Budapestig számítva: útiköltség, vizum, étkezés és szállás kb. 80 pengő. Részvételre jelentkezni lehet Budapest, Lónyai-ut 7.

Leechburgban (Amerika) a templom és iskola karban, valamint tisztán tartását és estélyek rendezését az ottani ref. Nőegylet teljesíti és pedig minden hónapban más-más hármias tagu bizottsága által.

A bánrévei kicsiny Keresztyén Ifjúsági Egyesület egy évi munkája után 110 pengő (3300 lei) segélyt adott a helybeli néhány családból álló református egyháznak.

Református Diákmozgalom című lap híradása szerint a magyarországi orvosok mind intenzívebben kapcsolódnak bele az ifjúság között végzett keresztyén épitő munkába.

A Brit és külföldi Biblia társulat 125 éves munkájáról kiadott értékes könyvecske adatai szerint 1804 óta 397 millió példányt adott ki a Bibliatársulat, 618 nyelven.

Kecskeméten a szegény gondozást közös akcióval óhajják megoldani. A koldulást a rendőrhatalóság beállította. Különböző egyházak gyűjtőtársaságot szerveztek, akik minden hónapban összegyűjtik a havonta felajánlott adományokat és rendszeresen szétosztják. Mindenkit felkérnek, hogy senki koldusnak pénzt ne adjon. Nagyon sokszor olyat segíyeznek, aki nem érdemelt meg és arra rászorúlva nincsen. Az ilyen alamizsnál legtöbbször itatra fordítják. S különben is az ilyen rendszernélküli adakozás a téli nyomorúságot nem tudja megszüntetni. A katolikus egyház 150, az evangélikus egyház 30, a református egyház 60 és a zsidó hitközség 15 nőtagjával vesz részt a gyűjtési munkában.

Siménfalva egyházközsége 260 lelket számláló gyülekezete temploma alapításának 150 éves évfordulóját aug. 25-én ülte meg, lélekemelő ünnepély között.

Edinburgh, Skócia fővárosában történt meg október 2. és 3. napjain fényes ünnepek között a két nagy skót ref. egyháznak testvéri egyesülése. Egyházkerületünket dr. Darkó Ákos aa. képviselte az egyesülés nagy ünnepén.

A kalotaszegi egyházmegye október 17-én tartotta meg rendes évi közgyűlését. Csürös József tb. esperes ígehirdetése után Bokor Márton fungens esperes tette meg mindenre kiterjedő részletes jelentését. Több értékes indítvány között foglalkozott a közgyűlés az egeresi Borsikai-vár megvételeivel is, amelyet a papok özvegyei részére felállítandó Otthon céljára rendeznének be. E kérdés előkészítésére bizottságot küldtek ki. Végül a választásokat ejtették meg. Főgondnok lett: dr. Tolcsvay Lajos, míg gondnokká Zsigmond Ákóst választották meg.

A nagyszebeni és udvarhelyi egyházmegyék lelt kézei és tanítói 1929. november 6-án csendes napot tartottak.

A küküllői egyházmegye folyó évi november 5-én tartotta meg közgyűlését. Gyülekezeti ének és ima után következett Fehér Pál esperes nagyböbberjedelmű, a külső és belső állapotokat felölelő részletes jelentése. Ennek során határozatba ment, hogy felterjesztést intéz az Egyházkerületi közgyűléshez, hogy az új liturgiát csak abban az esetben vezettesse be a mai formájában, ha az egyházmegyéek háromnegyed része a módosítás nélküli életbeléptetés mellett foglal állást. Kimondotta, hogy a Károlyi Gáspár Irodalmi Társaságot mindenik egyházközség tehetségéhez mértén támogatni fogja. Több fontosabb határozat után állást foglalt a szászvárosi árvaház, az udvarhelyi és nagyenyedi tanítóképzők anyagi segíyezése mellett és végül üdvözölte Rákosi Dezső számvevő testvérünket 25 éves lelkipásztori jubileuma alkalmából.

A párizsi ref. lelkészi hivatal az ország területén lakó magyaroknak ingyen bibliát küld, amennyiben kéri.

A Kiskunhalason október 16-án megtartott kecskeméti egyházmegyei közgyűlés újólag állástfoglalt a vásároknak vasárnapon tartása ellen.

A debreceni református egyház árvaügyi bizottsága ez évben nyolcvan úgynevezett „árvaházi árvát” ruház fel teljes öltözzel és cipővel.

4350 sippal ellátott orgonát szedtek szét a londoni Szt. Pál templomban, hogy a templom másik helyén állítsák fel a hangérvényesülés szempontjából.

A debreceni teológiára 150-en iratkoztak be. Az első évesek száma 69. Női hallgatók száma 5.

A pápai Református Nőegylet 14500 pengőért (435.000 lei) házat vett a pápai református egyház részére, a gyülekezeti szegénygondozás céljaira.

Szerkesztésért Dr. TAVASZY SÁNDOR felel.

KALVINISTA VILAG

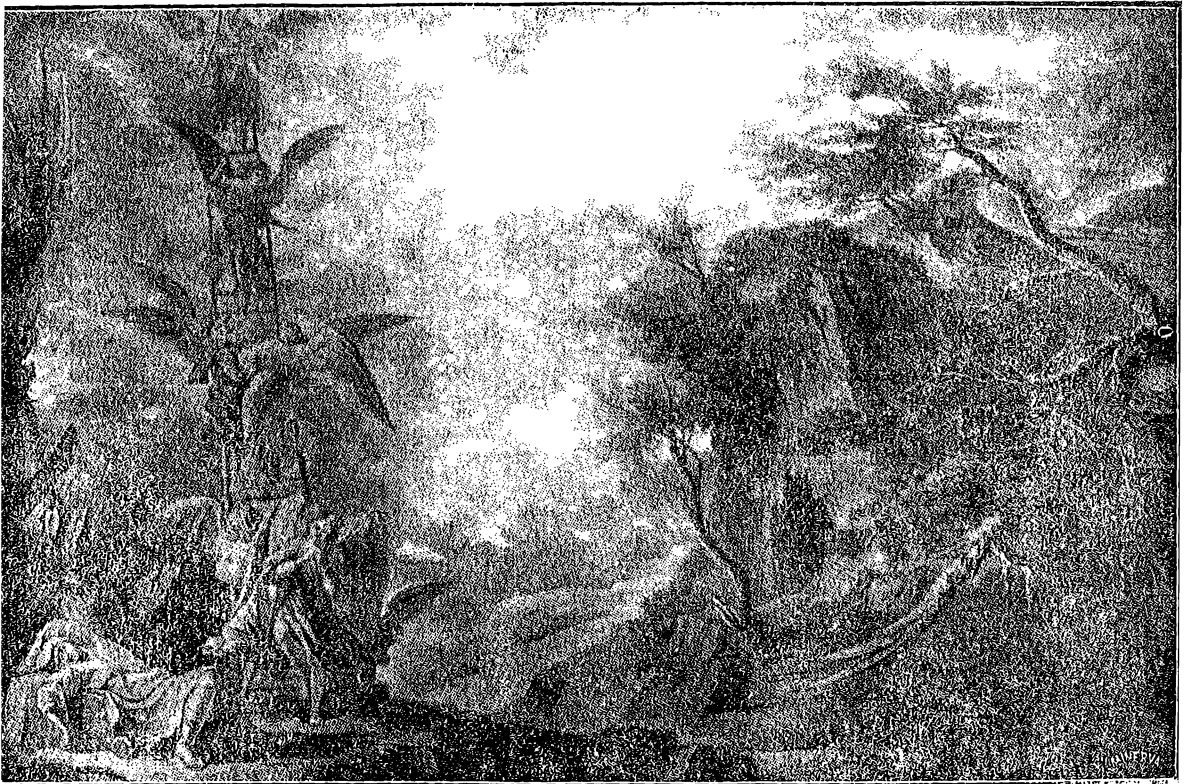
SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR ÉS DR. NAGY GÉZA

Megjelenik minden hónapban kétszer - Előfizetési díja félévre 60 Lel. Egész évre 120 Lel.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

II. ÉVFOLYAM

1929. DECEMBER 15

24. SZÁM

JÁKÓB ÁLMA.

TARTALOM; *Dr. Tavasz S.:* Karácsonyi ünnepi konceptus — *Gönczy L.:* Mit köszönhe a gyülekezet az új istentiszteleti rendtartásnak. — *Dr. Kristóf Gy.:* Károlyi vagy Károli? — *Tavasz S.:* A theologiai tudomány az élet szolgálatában. — *Keresztyén kritika Bir Mózés.* — *Krónika.*

KALVINISTA VILAG

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR ÉS DR. NAGY GÉZA

Megjelenik minden hónapban kétszer - Előfizetési díja félévre 60 Lei. Egész évre 120 Lei
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 38
Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők

III. ÉVFOLYAM

1929. DECEMBER 15

24. SZÁM

„Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek és a földön béke, és az emberekhez jó akarat!”

Karácsonyi ünnepi konceptus.

— Bizonyágtevő és megbízó levél. —

A kolozsvári református theologiai Fakultás tanári kara festvéri üdvözlét küldi a légátustfogadó gyülekezeteknek és hiveiknek!

Kedves Atyámfiai!

Karácsony áldott ünnepén hallgassátok meg Istennek ama üzenetét, amelyet szól a Zsidókhöz írott levél I. Része 1—6 verseiben a következőképen:

„Minekutána az Isten sok rengetben és sokféleképen szólott hajdan az atyáknak a próféták által, ez utolsó időkben szólott nekünk Fia által, Akit tett mindennek örökösévé, aki által a világot is teremtette, Aki az ő dicsőségének visszatükröződése, és az ő valóságának képmása, aki hatalma szavával fenntartja a mindenséget, aki minket bűneinktől megtisztítván üle a Felségnek jobbára a magasságban.

Annyival kiválóbb lévén az angyaloknál, amennyivel különb nevet örökölt azoknál.

Mert kinek mondotta valaha az angyalok közül: Én fiam vagy te, én ma szültelek téged? és ismét: Én leszek réki Atyja és ő lesz nekem Fiam? Visszont mikor behozza az ő elsőszülöttét a világba, így szól: És imádják őt az Istennek minden angyalai.”

A karácsonyfa-illat, az ajándékozó kedvű karácsonyi hangulat, a mindenkivel szemben jóindulatu karácsonyi béke és az a felejthetetlen boldog karácsonyi derű, amely betölti a családi otthonokat, csak kerete annak a nagy eseménynek, amely ama bethlehemi éjszakán Isten atyai szívéből kiindult s a Krisztust váró emberi szívekben urrá lett. Krisztus, aki angyali karok dicséretmondása s mennyei fényesség előmlő sugárözönében jelent meg a bethlehemi pásztorok, a keleti bölcsek és királyok előtt: Istennek ama utolsó szava, amelyben az ő tökéletes Kijelentése szól hozzánk. Ő az Ige, Ő a Kijelentés, amelyben bennefoglaltatik Isten egész üdvözítő akarat. Krisztus az, akire ráruházta Isten annak az örökségnek egész gazdagságát, amelyet ad az ő gyermekei milliónak. Krisztus az, aki által véghezvitte Isten a teremtés nagy művét s aki újjáteremtette a bűn által megrontott világot. A bűn által beárnyékoltt és elsötétített világra ott a bethlehemi mezők felett derült először csodálatos fényesség. Nem földi eredetű volt ez a fényesség, hanem Isten dicsőségének sugárözöne ömlött rá a világ legsötétebb és

legszomorubb zúgára, hogy onnan tovább terjedjen. Csak ott van valódi világosság, csak ott van éltető fény, csak ott van áldott, termékenyítő meleg, ahol Istennek a Krisztus orcáján fénylő dicsősége rásugárzik erre a világra. Krisztus neve az a világgyűrű, amely egyedül képes átfogni azokat, akik megfürödtek a bethlehemi mennyei fényesség árában. Krisztus nemcsak megvilágosít, hanem egybe is foglal, sőt az Isten jobbjáról kormányozza is az ő országának fiait. Jézus Krisztus neve jelenti: Velünk az Isten! Az ő neve: „a Magasságos Fia” Neve nem állítható egy ugyanazon sorba sem emberek, sem angyalok nevével. Az ő neve felette áll, kívül áll minden más néven. Jézus Krisztus Isten öröklőlfogva való Fia, aki nemcsak hozta ama bethlehemi éjszakán Isten kegyelmes üzenetét, hanem Ő maga vált a kegyelem örök forrásává.

Lehetséges, hogy még azok között is, akik ezeket a sorokat olvassák, sokan vannak, akikre nézve ezek a tanítások merőben idegenek és érthetetlenek. Vizsgálják meg azonban ezek önmagukat, hogy vajjon nem idegenek-e saját maguk előtt s nem idegen-e rájuk nézve az áldozatos szeretet, a jóság és az igazság is? Járuljunk ma oda a kegyelem királyi széke elé, amely a bethlehemi istálló jászol-bölcsőjében van felállítva Boruljunk le alázatosan a Krisztus előtt, akiben Isten kegyelmes szeretete hajolt alá ehhez a világhoz.

Ennek a karácsonyi evangéliumnak tiszta és elegyítetlen hirdetésére küldjük hozzátok a mi kedves tanítványunkat. Tegye az Úristen áldottá az ő szolgálatát minden hívő üdvösségére, mindenekfölött pedig az Úristen dicsőségére. Theologiai Fakultásunk nevében pedig kívánok egyházunk minden hűséges tagjának áldott és boldog karácsonyi ünnepeket!

Kelt Kolozsvárt, 1929. december hó.

Dr. Tavasz Sándor

igazgató-professzor.

Mit köszönhet a gyülekezet az új istentiszteleti rendtartásnak?

Akad. estélyre 1929. dec. 10.

Ez év május 12-ike óta van az új istentiszteleti rendtartás bevezetve a kolozsvári ref. templomokban. A régi rendet, amelyben felnőttünk, amely vérünkbe ment át és amelyről kimutatható, hogy szinte 200 éves, félretette egyházunk és újat, szokatlant, ennél fogva idegenszerűt állított helyére.

Kétségkívül fontos, nagyon fontos okai lehetnek annak, hogy egyházunk erre a lépésre szánta magát. Hiszen számolt a híveknek a régi, megszokott rendhez való természetes ragaszkodásával, számolt az új rend bevezetésének nehézségeivel. Fontos okok készítették egyházunkat erre a lépésre, hiszen esztendőkre terjedő előkészítő munka előzte meg. És ha mindehhez hozzászámítjuk azokat a külső és belső nehézségeket, amellyekkel ma egyházunknak szembe kell nézni, világossá lesz mindnyájunk előtt, hogy nagyon fontosak, kényszerítőek kell, hogy legyenek azok az okok, amelyek egyházunkat az új istentiszteleti rendtartás beállítására indították.

Ha én most ezeket a kényszerítő okokat mind fel akarnám tárni, első sorban a régi istentiszteleti rendtartás fogyatékosságaira kellene rámutatnom. Azután azt kellene felmutatnom, hogy az új rendtartással miként tértünk vissza az igazi kálvini hagyomá-

nyokhoz, hogy a külföldi református egyházakban régebb óta ilyen az istentisztelet rendje és hogy nálunk, magyar reformátusoknál is a régi időkben megtaláljuk ezt a rendtartást legalább nagy vonásaiban. Azonban én nem az értelmüket, hanem a szívüket akarom megnyerni az új istentiszteleti rendnek. Nem azt akarom, hogy belássák ennek a helyességét, hanem azt, hogy megszeressék. Ezért ebben az órában arról akarok beszélni: *mit köszönhetünk mi, a gyülekezet, ennek az új istentiszteleti rendnek?* Az idő rövidségére való tekintettel csak a szembetűnőbb ajándékait sorolom fel. Mondanivalóimat négy pontban foglalom össze.

1. *Az új istentiszteleti rendtartás első ajándéka: az egység.*

Ma már szinte feledésbe ment, hogy azt a munkát, amelynek eredménye az új istentiszteleti rendtartás, az a kívánság indította meg szinte 50 esztendő előtt, hogy legyen az istentisztelet az egész magyar református egyházban egységes, azaz mindenütt ugyanazon rendtartás szerint folyjon le. Mert úgy állott a dolog, hogy nemcsak a különböző egyházkerületek, hanem még az ugyanazon kerületekbe tartozó gyülekezetek rendje is, nem volt egyforma. Nem volt ugyan közöttük lényegbe vágó eltérés, mert mindenik énekből, imádságból, igehirdetésből állott, de az a csekély eltérés is, amely az istentisztelet alkotórészeinek sor-

rendje és a gyülekezet magatartása tekintetében állott fent, elegendő volt arra, hogy egyik gyülekezet tagja a másik gyülekezet istentiszteletén idegennek érezze magát, mindaddig, amíg meg nem tanulja és el nem sajátítja az ottani szokást. Pld. ha egy kolozsvári református nő Székelyudvarhelyre került, vagy megfordítva, hosszú időbe telt, amíg megszokta az új rendtartást, mert Kolozsváron a nők ülvemaradtak az imádságok alatt, Udvarhelyen pedig a férfiakhoz hasonlóan felállottak. Aki csak egyetlen egyszer is tapasztalta, milyen kellemetlen, ha a templomban mindig félnem kell, hogy rosszul csinálók valamit, felállok, amikor mindenki ülve marad, vagy ülve maradok, mikor mások felállanak: az tudja, hogy ezek a kicsiségek milyen alaposan tönkre tudják tenni az áhitatot azzal, hogy a szégyenkezés és az idegesség érzetét teszi urrá a lélek felett. Az Isten tiszteletében elmerülni, lélekből imádkozni csak ott tudok, ahol egészen *otthon*, a magaméi között érzem magamat. A legtöbb embernek, különösen a nőknek az a természete, hogy hosszú időre van szüksége, amíg valahol *otthon* érzi magát.

Az új istentiszteleti rendtartás mindenütt egészen egyformává akarja tenni az istentisztelet rendjét. Azt akarja, hogy Románia akármelyik református templomába kerülök; ha a legtávolabbiba is, mindenütt egyformán folyjon le az istentisztelet. Ne kelljen arra figyelni, mit csinál a szomszédom, ne zavarja az áhitatomat a meglepetés, hogy itt miért énekelünk többet, miért mondanak két Miatyánkat, miért van más helye a hirdetéseknek. Legyen a rend mindenütt azonos, hogy se én ne érezzem magam idegennek, se mások ne tekintsenek engem annak, hanem mindenütt azonnal legyenek *otthon*, legyenek testvérek között.

Aki a templomba azért jár, hogy ott zavartalanul imádkozzon, az tudja, hogy *nem lekicsinylendő ajándék az istentiszteleti rend egysége.*

2. Ennek a megállapításnak, ellentmondani látszik az a tény, hogy az új istentiszteleti rendtartás ahelyett, hogy mindenütt és mindenki számára *otthonossá* tette volna a templomot, ellenkezőleg, idegenszerűvé tette, mert minden eddigőtől eltérő, tehát mindenki számára új és így idegen az új istentiszteleti rend. Ha mindenáron egységet akart teremteni az új rendtartás, akkor miért nem fogadtuk el és tettük mindenütt kötelezővé azt a rendet, amelyik az egyházkerület legtöbb gyülekezetében szokásos, hogy ne zavarjuk fel az egész kerületet, hanem a kerület gyülekezeteinek csak a kisebbik részét. — Akkor könnyebb lett volna az új rendet bevezetni, nem talál-

koztunk volna annyi ellenkezéssel. Hiszen hosszú idő fog eltelni addig, míg különösen a felnőttek, pláne az öregek egészen beleszoknak az új rendbe, úgy, hogy vérrükbe megy át az új rendtartás.

Ha az új istentiszteleti rendtartás *csak* az egységet akarná adni, egészen helyén való lenne a fenti ellenvetés. Nem változtatna a tényen az a remény sem, hogy pár esztendő múlva másként lesz, akkorra mindenki beleszokik az újba. Ha nem feltétlenül szükséges, mire való újítani, mire való a lelkek csendességét, ha csak átmenetileg is, megzavarni?

A felelet az ellenvetésekre nagyon egyszerű. Az új rendtartás nagyobb, drágább ajándékokat is akar adni, mint amilyen az egység. Ez a nagyobb ajándék: *az istentisztelet szentségének a kihangsúlyozása.* Ennek kihangsúlyozására azért volt szükség, mert az idők folytán a gyülekezetek, a hitek lelkéből ennek tudata apránként kikopott. Az istentiszteletet sokan alig nézték többnek, mint más emberi összejöveteleket, ahol embernek emberrel van találkozása, papnak a gyülekezettel.

Az istentisztelet nem egy távol, valahol az elérhetetlen magasságban trónoló, hanem *a jelenlevő, személyesen jelenlevő Isten tisztelete.* Ez azt jelenti, hogy nem éntőlem az embertől — és elsősorban nem éntőlem függ az istentisztelet rendjének a megállapítása. Mert Istent nem úgy tiszteltem, ahogyan én akarom, hanem úgy, ahogyan Isten azt megengedi. A földi király elé sem úgy járulhat az alattvaló, amint akar, hanem a király által megszabott formások betartása mellett. Ennélfogva az istentisztelet rendjét az határozza meg, hogy kicsoda és mit kíván az Isten, akit tiszteltek. Gondoljunk csak arra, hogy a mi Istenünket, a Jézus Krisztus Atyját, tisztelhetnök-é áldozati átlatok kiomló vérével, tánccal, vagy dobzódo lakmározással? Pedig sok vallás istentiszteletében helyet foglaltak ezek. És ma nálunk nem tisztelet, hanem káromlás, kárhuzatos bűn lenne ez.

De menjünk tovább. Lehetséges-e nálunk reformátusoknál pompázó papiruhákban, körmenetekkel, rózsafüzéren elszámolt imádságokkal tisztelni az Urat? Ugy-e, hogy nem! És miért nem? Mert nem kedveli mindezt az Istenünk. Honnan tudjuk ezt? Az Ő kijelentéséből.

Nyilvánvaló tehát, hogy *az istentisztelet egészében, részeiben és a részek rendjében az által van meghatározva és pedig szigorúan meghatározva, hogy kicsoda az Isten és mit kíván az Isten.*

A mi Istenünk *szentséges Úr*, akihez csak akkor közeledhetünk, mikor Ő megengedi és csak bűnbánattal közeledhetünk.

pes új életet teremteni. A theologiai tudomány van az egyházban arra hivatva, hogy kritikai tevékenységével távol tartsa a Szentírásban levő tiszta Isten-Igétől azt, ami emberi, idői, történeti, tehát azt, ami esetleges s útát készítsen az egyház számára, hogy az Isten Igéjét s az ebből származó isten-emberi szavakat saját érvényességükben megismerje.

3. Meg kell azonban állapítanunk, hogy a theologiai tudomány feladata itt nem ér véget, mert az Isten és az ember között végbemenő eseményt s a Szentlélek által kimondott szót folytonosan zavarják az ellenmondó emberi szavak és események. *A theologiai tudomány egy nagy harc azok ellen a támadások ellen, azok ellen a kísérletek ellen, amelyek mint emberi, társadalmi vélemények be akarnak hatolni abba az éleletszférába, t. i. a Szentírás által körülzárt szentek-szentjébe, ahol az Isten tette, az általa támasztott törénet végbemegy.* A protestáns theologiai tudomány annak a nagy ügynek: az Isten önmagáról adott kijelentésének a védelme érdekében sem zárkozhatik el azoktól a korszerű szellemi áramlatoktól, amelyek a mai ember gondolkozását akarva, nem akarva befolyásolják. A theologiai tudománynak a legbensőbb kontaktusban kell élnie azokkal a világnézeti irányokkal, amelyek a különböző filozófiákban és tudományos teoriákban élnek és hatnak. Sőt! *a theologiai tudománynak nemcsak nyitva kell tartania kapuit és ablakait ezek előtt az áramlatok előtt s nemcsak védekeznie kell azokkal szemben, de fel kell vennie a harcot ezekkel s részt kell vennie a harcokban annál is inkább, mert ezek a harcok olyan területen mennek végbe, amely terület az ő területe is, t. i. az ember szellemi és erkölcsi élete.* Csak egy ilyen részvétel által töltheti be a theologiai tudomány azt az ellenőrző, kritikai feladatát, hogy a hamis, vagy legalább is mesterseges hittáplálékot megtudja különböztetni a valódi és igazi hittápláléktól.

4. *A theologiai tudomány azonban ezt a feladatát nem úgy tölti be, mint valami általános elméleti tudomány, amely egy elvont területen él s amely önmagán túl semmit sem ismer s amely csak a saját módszerére támaszkodik, tehát nincs köze az élethez.* A theologiai tudomány nem is általában a vallás, nem is általában a keresztyénség tudománya, hanem az egyház életközösségének tudományos funkciója. Theologiai tudomány nincs egyház nélkül. *A theologiai tudomány a legbensőbbben együtt él azzal az egyházzal, amelyik számára végzi hittáplálékot vizsgáló, ellenőrző kritikai feladatát.* A theologiai tudomány egy nép, vagy népek szívében gyökerező egyház szellemi szükségle-

teire néz. A theologiai tudomány az élő, kereső, kérdező, tusakodó egyháznak, amelyik tanít, nevel és főképen Igét hirdet: *a szellemi tűzhelye.* A theologiai tudomány az egyház közösségében, az egyházon keresztül lép az élet szolgálatába, mert az egyház által érvényesíti azt a mélyebb, gazdagabb és igazabb életre nevelő igazságot, amelyet az Isten Igéjéből nyer s amelynek tisztán és magasan lobogó lángját féltékenyen óvja és védi minden lehellettől.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy az egyházi közösség, mint közösség mindennapi, állandó viszonyban él az adott állami, társadalmi étellel s az ezekben lüktető gazdasági, politikai, kulturális törekvésekkel s ennek következtében folytonosan ki van téve annak, hogy épen ezekkel való viszonyában beszennyeződik, lemond, vagy megalkuszik, mindennapi tusáiban elfelejtkezik Isten Igéjének tiszta igazságáról és követeléseiről. Az egyháznak ebben a harcában a theologiai tudomány arra van hivatva, hogy ott álljon a „forrás“-nál s a küzdő egyháznak folytonosan nyújtsa az Ige tiszta és elegendő vizét, arra van hivatva, hogy magasan lobogtassa azt az „eszmény“-t és azt a „mérték“-et, amely az egyház reformációja által alkotott hitvallásokban, mint a Szentlélek újjáteremtő dokumentumaiban él. *A theologiai tudomány folytonos reformáció alatt tartja az egyházat s az egyházban élő népi és nemzeti közösséget s ezek által azt az egész társadalmat, amelybe az egyházi közösség beleterjeszkedik.*

5. A theologiai tudomány azonban kiveszi az élet szolgálatából a maga részét a tudományok nagy koncertjében is. A theologiai tudomány nem félti a maga igazságát a többi tudományok igazságaitól, mert minden más igazság felett álló az ő igazsága, de nem félti főképen azért sem, mert *a theologiai igazság minőségében más igazság, mint bármely más tudományos igazság.* A theologia épen ezért nem menti az Isten Igéjét, a hitvallási igazságait, vagy akár a dogmáit is szél- és viharmentes helyekre, hanem kész belemenni a szellemi élet legszivóbb viharába is. A theologiai tudomány ma már kivetette a hajójából azt az apologétikát, amely aggodalmaskodva, állandó készenlétben van szűk szorosba üzni a gondolkozó embert, ahol az vagy falhoz szorítottan dacolva tagad, vagy a hit kapuján keresztül bejut a győzelmes élet áldott útjára.

Ha az élő tudománynak az a feladata, hogy minden átvett megállapítást és igazságot újból és újból kérdésessé tegyen s a kérdések és feleletek útján megállás nélkül haladjon addig a pontig, ahol már tovább kérdezni nem tud, úgy különösképen a theologiai tudománynak képezi ez a feladatát. A

egymáshoz semmi közük. A bibliafordító jobbagyának született s úgy is halt meg. Az októberi forradalom hősenek családja már akkor régi nemesi, sőt főrangú család. Furesa volna, ha a nevek még a XX. században is kompromittálhatnák egymást még visszamenőleg is, még akkor is, ha vérségileg nem is áll fenn semmi kapcsolat. Hiszen még ugyanazon családban sem áll ma a hetedéziglen való bűnhődés és megszégyenítés elve. Visszamenőleg legkevésbé. Lám egyetlen mai gróf Károlyi sem tartotta szükségesnek, hogy a Mihály gróf szégyenteljes szereplése miatt családi nevét megváltoztassa. Hogy kompromittálná hát a bibliafordítót s az ő nevével és szellemében meginduló társaság munkáját a Károlyi név? Ilyesminek a feltételezése kicsinyhitűségre vall s magyar népünk értelmességi fokát egyenesen lealázóan alacsonynak tételezi föl. Népünk, különösen épen a kálvinista falusi nép olyan bárgyú volna, hogy ne tudja, ne érezze, hogy különbség van Király Mátvás és Mátvás király között?! Ha ilyen primitív volna, akkor nem volna népünk érdemes arra, hogy a társaság foglalkozzék vele. A népnek ez a lebecsülése — lebecsülése a bibliafordító érdemeinek is, kicsinyhitűség a társaság részéről a maga munkája iránt. Szerintem nem érdemes szót vesztegetni a második, Károli mellett felhozott érvre.

Ellenben az első érveléssel komolyan lehet és kell foglalkozni. Ha a bibliafordító Károlit írt s ha a forgalomban levő bibliákon is Károli áll, akkor tartasuk meg az eredeti írásmódot, mondja az első érv.

Ez érveléssel szemben már a szervező bizottság ülésén fölemlítettem röviden a következőket: I. Igaz, hogy Károli áll a forgalomban levő bibliákon, de sem tudományos képzettségű ember, sem az u. n. művelt középosztály tagjai, sem népünk soha nem mond Károlit, hanem Károlyit (ahogy írva van), leggyakrabban Károlyit, mint általában a *ly* helyett *j*-t mond. Ezt természetesen mindenki elismerte, mert tudta, hogy így van. Mégis azt vetették ellen: ő úgy írta, a biblián Károli áll. Erre felhoztam 2. azt, hogy a név helyesírása nem állandó. Már Bethlen Gábor leveleiben is találunk Károli mellett többször Károlyi írásmódot. Már pedig a fejedelem csak tudta, hogy kinek a nevét írja le, hiszen feleségét Károlyi Zsuzsánnának hívták... Mégis győzött a Károli írásmód.

Pedig a *Károli* írás ma nem helyes semmiképpen, habár így is írta volna maga a bibliafordító s habár bibliákon is így van nyomtatva.

Szabály ugyan, hogy a családneveket lehet régies alakban írni. De nem mindig és nem általános kötelezettséggel. Az akadémia legújabb helyesírási szabályzata is így kezdődik (105 § a) p. alatt): *igen sok* családnév megtartotta régies alakját. Tehát nem mindenik.

Egész sereg nevet lehet például felhozni arra, hogy ma nem úgy írják, mint régen, mint ahogy írta az illető, vagy írták mások az ő korában. Pl. Cantio Petri Berislo ma = Beriszló Péter éneke; Werbewczy István (az első magyar kiadás címlapján 1565. Debreczen); Valentinus Balasa, Balasi, Balassij, Balassy ma mind: Balassa Bálint. Esopus fabulaijt magyar

nyelvre először Pesthij Gabriel fordította (az 1536-iki kiadás címlapja szerint), de ma seholy se írunk és mondunk mást, mint Pesti-t. Ez áll kivétel nélkül minden irodalomtörténelmi kézikönyvben. Jut-e eszébe valakinek Zrinit írni Zrinyi Miklós helyett? Pedig a Szigeti Veszedelem első, bécsi kiadásának címlapján, melyet maga a költő rendezett sajtó alá, Zrini áll? Miért nem írunk Zrinit, Zrinyt, ahogy ő maga is írta kétféleképpen is nevét, vagy épen Groff Zéreny Miklost, ahogy Dömötör György egykori gyászversében áll? Hiszen a legnagyobb magyar családjának a nevét is írták Széchenyinek is Széchényinek is (L. Magyar Nyelv 1929, 162. l.). Pedig ez utóbbiak ugyancsak történelmi családnevek.

Mindebből következik, hogy a családnevek helyesírása nem állandó, hanem változik időben, még maguknak a családtagoknak saját kezeírásában is, sőt gyakran ugyanazon egyén használatában is. (Balassa-Zrinyi.) Érdekes eset fordult elő a gróf Kún családban. A kiváló munkásságú, nagy tudományú, de egyébként szokásaiban teljesen arisztokrata Kuun Géza gróf, a kiváló orientalista, a hagyományt követve magát mindig régiesen Kuunnak írta. Unokabátyja, a nagy emberbarát és hazafi, Kocsárd, aki egész lényében demokrata volt, nevét mindig fonetikusán Kún Kocsárdnak írta.

Ez ingadozás a Károlyi név történetében is tapasztalható. Írták — magának a gróf Károlyi családnak a tagjai is — régebben Károlinak, Károlynak és Károlyinak. Ma azonban mindenki Károlyit ír, a család is, mások is. A bibliafordító családja kihalt. De akik róla írtak, nevét szintén ingadozva Károlinak, majd Károlyinak írták. Károlyit írt Bod Péter (Magyar Athenas 131 l.), Pápay Sámuel (378 l.), Szabó Károly (ha nem idéz), Bodnár Zsigmond, Dézsi Lajos (Szeuczai Molnár Albertjében), Berzeviczy Albert (Kisfaludy Társaság Évlapjai XL. k. 6.). Novák Lajos, S. Szabó József, Wallaszky (Conspectusa 155. l.) Károlit ír ugyan, de ugyanő másutt (198 l.) Biblia Hungarica Károlyianát szedetett ki. Mások viszont Károlit írnak. Így Beöthy Zsolt az irodalomtörténeti tankönyvében. Pintér is Károlit ír. Ellenben Harsányi István (A magyar biblia tört. Bethlen könyvtár 10—11 sz.) Károlyit ír mindenütt.

A Károli alak mellett felhozható még az az érv is, hogy a szó latin eredetű volna, a Carolus-ból lett Carol, Károl (hely és családnév). Ehez járult az *i* képző s lett Károli = Károlyba való. Ha tényleg így volna, akkor is a szó eredetét tekintve nem Karoli-t vagy Károlit kellene írni, hanem a latin eredetnek megfelelő *Carolit*. Hiszen a latinban nemcsak az *ly* jegy, de a *k* is hiányzik. És csakugyan a bibliafordító halála után felvett vagyonelejtárban többször így fordul elő: Caroli, egyszer sem Károli, holott ugyanott Kata asszony neve mindig K-val van írva. Pedig ez a név sem magyar, hanem latin eredetű. (L. Figyelő 1877 évf. 261 l.)

A Károly (városnév) és a Károlyi (családnév) azonban valószínűleg nem is latin eredetű, a latin Carolushoz semmi köze. Tekintélyes nyelvtudósaink szerint a név eredetileg karuuly (régies írással =), karuul', ami nem más, mint

a *karvaly* (madár) név. Így lett a *karvaly* szóból előbb családnév mint a *solyom*, *sas*, *csóka*, *holló*, *galamb*, *szarvas*, stb. szavakból. És a családtól kapta a *Karvaly*, (*Károly*) *Solyom*, *Holló*, *Szarvas* neveket maga a helyiség.

Bizonyos azonban, hogy a bibliafordító *Károlyi* neve *felvett* név. Eredeti családnévét nem tudjuk. Meglehet, *Radics*nak hívták. Valószínűbb azonban, hogy családnéve nem is volt, lévén jobbágy származású. De maga a bibliafordító szellemileg kiemelkedően a jobbágy sorából, családnévét vett föl. A *Károlyit*. *Felvette* pedig azért, mert vagy ott született, ami azonban nem abszolúte bizonyos, vagy azért, mert apja a *Károlyi* családnak volt jobbágya. Mindkét eljárással gyakran találkozunk. A jobbágy, különösen ha megmaradt jobbágy, sorban, családnévül valamely szembetűnő tulajdonsága nevét (*Kis*, *Nagy*, *Szőke*, *Barna*) kapta, vagy foglalkozásának nevét (*Szücs*, *Kovács*, *Szabó*). Ha azonban falujából eltávozott vagy rendje fölé emelkedett, akkor szülőfaluja, lakóhelye nevét vette föl családnévnek (*Tinódi*, *Benczédi*, *Kőröspataki*, *Baróti* stb.). Így tett a literatus fordító is.

Bármilyen legyen az eredete a bibliafordító névnek, ma csak két írásmód lehetséges. Vagy úgy írni, ahogy *ma* írjuk és mondjuk, t. i. *Károlyi*nak. Vagy ahogy a bibliafordító írta *akkor*.

De hogy írta a bibliafordító?

Ez az a körülmény, amelyiknél beigazolódtott a jelen esetben is, hogy szavazással nem lehet tudományos kérdésben dönteni. A *Károlyi*-pártiak azt mondták — a tényeknek megfelelően — hogy a biblián is *Károlyi* áll. És ez a szempont pillanatra engem is lefegyverzett, mert igazuk volt, a forgalomban levő bibliákon én is *Károlyit* láttam. Azonban nem tudtam belenyugodni a döntésbe, pontosan megnéztem az *E. M. E.* birtokában levő eredeti vizsolyi bibliát. És kiderült, hogy a vizsolyi biblia első kiadásában nem *Károlyi*, hanem ez áll: *Nagy-ságtoknak és kegyelmeteknek alázatos szolgája*

CÁROLI GÁSPAR

Tehát, ámbár a ma forgalomban levő bibliákon *Károlyi* áll, az első, eredeti kiadásban *Cárolit* szedtetett maga a bibliafordító.* Még *Szenci Molnár Albert* is *Cárolit* ír bibliája előszavában. Az említett vagyonteltárban is *Cárol* áll.

Már most világos, hogy ha a régies alak dogmája állana, ha minden nevet ma úgy kellene írunk, ahogy egykor az illető és kora írta, akkor sem *Károlyit*, hanem *Cárolit* kellene írunk s így az újonnan alakult társaság neve is *Cárol* *Gáspár* irodalmi társaság kellene, hogy legyen. Csak a *Cárol* írásmód a hű, az eredeti. És vajon nem volna-e abszurdum és nevetségesség-e ez a tűzön-vízen keresztül vitt hűség és ragaszkodás az eredetihez?

Világos, hogy a *C*-hez senki se ragaszkodhat a nevetségesség szőrshálhasogatóvá válás veszedelme nélkül. Ha ez így van, miért ragaszkodjunk a másik hangnál a régi írásmódhoz *li-t* írván *lyi* helyett. Hiszen ez esetben sem a bibliafordító eredeti írását nem tartjuk

meg, sem a *mai* nem követjük, hanem a kettőt összezavarjuk, pörge kalaphoz latin tógát öltünk. Pedig a hűség elve alapján ragaszkodhatnánk a *Cárol* íráshoz, mert maga a bibliafordító is *Cassát* ír *Kassa* helyett. Sőt egyik levelében (*Kassa*, 1575. évf. 295. l.) maga is így írja nevét *Caspar Carolj* — azaz a név elejét latinosan, végét magyarosan.

Mimdebből következik, hogy ha az eredeti íráshoz hű nevet akar felvenni az új társaság, szigorú logikával csak *Cárol* irodalmi társaságnak, vagy *Carolj* irodalmi társaságnak írhatja magát. Ezt a fonákságot azonban senki sem akarja. A *c* betű *k* hangot jelentett akkor is, tehát a *c-t* írjuk magyarosan, a *mai* kiejtésnek megfelelően *k-val*. Helyes és elfogadható okoskodás. Csakhogy *ha érvényes a szó elején, miért legyen érvénytelen a szó végén az eredetiséghez hűen ragaszkodás szent nevében?*

Egészen világos ugyanis, hogy a kérdéses helyen, hol a helyesírásban ingadozás mutatkozik és még inkább mutatkozott, nem egyszerű *l* hangot hangoztattak már a XVI. században (mert akkor *ma* is mindig *l* hangot mondanánk és írunk), hanem az *l* betű által jelzett hangtól különböző hangot mondtak (melyet *ma* *ly* jelez és *ly*-nek népiesen *j*-nek mondtunk *ki*, de sohasem *l*-nek). Régi nyelvelékekben az *ly* helyett *l*, *l'*, *il*, *l' l'*, *l'*, *li* betűket vagy betűcsoportokat írtak. (L. *Zolnai Gyula*: *Nyelvelékeink 20—21 l.*) *Ebből az következik, hogy Cárolinak vagy Károlinak leírt szót már akkor is úgy ejtették ki, mint mi t. i. Károlyi* (népiesen: *Károji*). A város nevét senki se ejti *Károl*-nak, hanem így *Nagykároly* v. *Nagykároly* (népiesen). Régebben *Mihál*, *királ*, *ul* szókat írtak a *mai* *Mihály*, *király* és oly szavak helyett. E szavakban az *l* betű nem *l* hangot, hanem az attól különböző *ly*-lyel írt, *ly*nek, vagy *j*-nek mondott hangot jelentett.

A bibliafordító nevében feltétlen bizonyossággal *ly* hangzott már akkor is. Bizonyítja ezt nemcsak maga a szó története és *mai* hangalakja, hanem maga a bibliafordító is, aki emelt levelében nem *Carolit* ír, hanem *Carolj*-t. Ha semmi egyéb nem figyelmeztetne arra, hogy a kérdéses helyen az *ly*-nek megfelelő hangot mondtak már a XVI. században, az az *l*-re következő *j* betű parancsolólag emlékeztetne arra.

Megjegyzem végül, hogy *H. Kiss Kálmán* szerint *Károlyi Gáspár* nevét még így is írta *Károly*. Hol? Eddig még rá nem jöttem, de el kell fogadnom állítása valódiságát.

Ezek szerint a bibliafordító nevének három eredeti alakja van, u. m.

1. *Cárol* — a vizsolyi bibliában.

2. *Carolj* — 1575-iki levelében és végül

3. *Károly* — *H. Kiss Kálmán* adata szerint.

Tehát a hűséghez ragaszkodás elve alapján a társaság nevébe is ezek egyikét: *Cárolit*, vagy *Carolj*-t, vagy *Károlyt* kellene iktatni. Mindenik megfelelne egyik eredeti írásmódnak, de nem az akkori és *mai* hangalaknak s nem a *mai* elfogadott helyesírásnak. A hűségnek ehhez a consequens alkalmazásához azonban még a többségben volt hagyománytisztelőknek sincs kedve. Nevetségesség is volna! Hiszen még a francia *Calvint* is *Kálvin*nek írjuk.

És nem *Károlyit*, ahogy *H. Kiss Géza* is állítja. (L. *Protestáns Szemle* 1929. évf. 326—7 l.)

azok felé, akik adósságok terhe alatt alig képesek fizetési kötelezettségüknek eleget tenni. Leközöltem végül főképen azért, hogy megmutassam, hogy mit jelentene, ha háládatosság aranyszálán elindulnánk s úgy kapcsolódnánk össze a szeretetben. Valamikor régen a karácsonyi legációba lyukas cipővel induló theologiai hallgató kapott egy cipőt. Amint segédlelkész lett, küldött egy hasonló szegény embernek cipőbeszerzésre 500 leit, kikötvén, hogy inognitóban kíván maradni s ime most ezt fizeti vissza 50 kg. mézzel késői társai javára egy harmadik. Ez a háládatosság aranyszála s ha ez tovább fonód-nék, vajjon mi lenne belőle? Ez lenne a minket össze kötő szeretet, amelyikről annyit beszélünk, de amelyiket olyan kevésbé gyakorolunk!

T. S.

Keresztyén kritika

(Gyalázat.)

Ez a súlyos, kemény szó örökre bennem rekedt volna, akárhogy füstölgött bennem a bosszúság, amint a marosvásárhelyi állomáson egyik — egyébként tiszteletre méltó, haza siető, veterán-pedagógus a még jóformán meg sem jelent valláskönyveket (csak az I—II. elemi osztály könyve volt még közkézen) ezzel az odavetett megjegyzéssel intézte el: eh, az egész nem ér semmit! Gyerekek afélét?! Csak azért írták, mert az illetőknek egy kis pénzre volt szükségük. Megkapták s punktum!

Ejjj! — nyeltem el a szót a sok utas előtt, hogy ne lássa-hallja senki, hogy heveskedünk. De a kerületi gyűlésről hozott híradás végül is kiprovokálta belőlem a fenti, kemény szót. Mert gyalázat és szégyen rajtunk az, ami ott esett. Hú és letagadhatatlan tükre volt az, hogy az ott megjelenő hivatalos katechéták: *vallást tanító lelkészek sem gondolkoznak általában másképpen, mint amilyen a fenti „odavetett”, botrányos megjegyzés. Az a gyalázat, hogy a kálvinista parlamentben olyan helyzet teremthető, amelyik egészen azt mutatta, mintha az ott összegyűlt katechéta-papoknak (minden papot értek) csak mesterségük, de katechéta-lelkiismeretük nem volna.*

Szinte látom magamon némely nagy-tapasztalatú kollégám villogó szemét, amint csak úgy, a szem sugarával rám szól: Mit tudsz te ahhoz öcskös? Tudod is te, hogy mi a jó s mi nem; mit lehet s mit nem?!

Az ilyenféle felebbezhetetlen, atyáskodó megjegyzésekre csak azt felelem, hogy néhányan a multkoriban Egrestőn egy nagyon kedves, bensőséges napot töltöttünk. Ezen az egrestői napon egyéb nagy ügyeink között a vallás-tanítás és a valláskönyvek problémája is

megbeszéléseink tárgyát képezte. Tisztában voltunk mind azzal, hogy az új valláskönyvek komoly, derekas munkát várnak tőlünk hit-oktatóktól. Azt is tisztán láttuk, hogy a legelveszettebb módszer éppen ezért az eddigi emlékeztető, magoltató módszer. *Nem lehet az ügyet elintézni csak úgy, hogy készületlenül bemegyek az iskolba s a pad szélén ülő gyermekre rászólok: no, olvasd! S ha a gyermek elolvasta, akkor végzem azzal, hogy: ez lesz a jövő órai lecke. — Láttuk mind, hogy ezt a pompás, nagyszerű református könyvet mi katechéták kell megszeretnünk még a közmondadataiban is a gyermekekkel. De hogyan? Ugy, hogy először mi magunk tanuljuk meg jól, hogy kiérezhessük abból a könyv lelkét, mintegy a súlypontját; ezért, hogy ezáltal mindig céltudatos legyen a gyermekekkel való beszélgetésünk, elbeszélésünk a vallásórán.*

Semmit sem láttunk meg a közös megbeszélésen olyan világosan, mint azt, hogy a *vallás-tanítás munkáját helyettem nem végezheti el a könyv. Azt én, a katechéta kell elvégezzem.*

Ezért első sorban nem a valláskönyveket igyekeztünk ok-mód kritizálni, hanem önmagunkra nézve azt igyekeztünk megvizsgálni, hogy *miért nem voltunk jó katechéták eddig a multban? Melyek voltak a hiányaink eddig módszer, lelkület stb. tekintetében? És az önvizsgálatot, önkirtikát ezzel zártuk: Megigérjük, hogy a valláskönyveket legjobb igyekvésünk szerint pontosan, véges-végig megtanuljuk. Mindig olyan gonddal készülünk a vallásórákra, mint a vasárnapi igehirdetésre. Módszerünkben vigyázunk arra, hogy a gyermek a nagyobb munkát ott az iskolában velünk együtt magyarázat alatt figyelés közben végezze el. A munka kisebbik fele, lehetőleg mindig az otthoni tanulás legyen követelmény szerint is. — Így fogjuk csendenben, kitartó, rendszeres munkával végigcsinálni az egész iskolai évet. Év végén pedig, újra öszejövünk valahol s mindannyiunk őszintén feltárja a másik előtt, minden addig szerzett tapasztalatát, munka-módszerét és eredményét, hogy azután még hibátlanabb, teljesebb és eredményesebb lehessen a munkánk a gyermek lelkekben Isten a g y o b b dicsőségére!*

Ákosfalva.

Biró Mózes.

Terjesszük a

KALVINISTA VILÁG-ot,

mint a
romániai
magyar refor-
mátusság igazi
kálvinista ön-
tudatú, irányú
és szellemű
lapát!

Krónika

Olvasóinknak áldott, boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk.

Hazatért testvéreink:

Grf. Bánffy György, az erdélyi református egyházkerület örökös tiszteletbeli főgondnoka 86 éves korában, november 15-én Apahidán elhunyt.

Özv. Péter Károlyné, szül. Nagler Matild egyházkerületünk egykori érdemes titkáranak felesége Budapestben 61 éves korában elhalt.

Csernák Istvánné, szül. Székelyhidya Eleonora, a Királyhágómelléki református egyházkerület főjegyzőjének, Csernák Bélának édesanyja 75 éves korában Szathmárhegyen elhalt. Legyen áldott emlékezetük!

Beküldetett. Olvastam ormányi lelkésztestvérünk kérését valamelyik lapban. 120,000 lejre lenne szüksége a vízkárosult egyháznak. Egyetlen mozdulást sem vettem észre mostanig, pedig hónapok teltek el, mióta Solymosi Miklós 8 év óta beteg testvérünket ágyastól-felvette az árvíz. „Mindennel jól tegyetek, de kiváltképen a ti hitetek cselédeivel.” 600 erdélyi református pap! Állítsunk talpra elestéből egy testvért. A némsokára kézhez kapandó lelkészi fizetés-kiegészítésből adjunk egyen-egyen 200 lejt. Vizakana. I. Péter 3—8. **Ince Lajos református lelkész.**

Készséggel adtunk helyet a fenti közleménynek és magunk is kérjük testvéreinket a szíves adakozásra. Szerk.

A dési és széki egyházmegyék együttes belmissziós értekezletét Désen folyó évi október 24-én tartották meg. Az értekezlet Farkas Albert dési református lelkész biblia magyarázatával kezdődött. Ezt követte dr. Vékás József orvos magas színvonalú előadása. Ezen igen tanulságos előadás következményeként dr. Bene Ferenc következő indítványát fagadta el az értekezlet:

1. A dési és széki egyházmegyék papjai, tanítói és nőszövetségi képviselői tehát tanítónői részére is, akai azon részt vehetnek, rendeztessék egy rövidebb tartamú tanfolyam Désen, amelyen az első segélynyújtás, betegségek és szülések alkalmával, — orvos megérkezéig, — eszközrendő teendőkre történjék kioktatás.

2. Minden egyházközség részére, mindenesetre minden nőszövetségi tagozat kezelése alá szerzettessék be egy modern mentőláda felszerelés az első segélynyújtáshoz, sebkezelésekhez szükséges felszereléssel.

3. Mindkét egyházmegye indíttson erélyes akciót aziránt, hogy Kolozsvárt mint egyetemi székhelyen mielőbb létesíttessék az egyházkerület által egy szanatorium, vagy magánkórház, mely az egyházi alkalmazottak, az egyház kötelékébe tartozók megfelelő és unéltányos kezelését megoldani hivatott lesz, egyben pedig egyfelől az orvos képzés és ápolónői képzés lehetőségét fogja megteremteni egyházunk felügyelete alatt.

Ezután dr. Nagy Endre mutatta ki, hogy milyen áldásos munkát végezhet és kell is végezzen a gyülekezetben a lelkésznek és tanítónak, mint a gazdasági élet irányítója, vezetője és eltétő szelleme. Indítványára határozatba ment, hogy kerestessék meg az Egyházkerület egy magyar gazdasági iskola feállításának érdekében. Még Csekme Ádám tartott előadást: „Elv

és gyakorlat” címén, az egyházi fegyelem kérdésével foglalkozva, majd Fekete Gerő terjesztette elő a téli munkaprogramot, azután Kovács László ismertette Fosdicknak egy újabb könyvét, végül Lőrincz János esperes rövid áhítata és ének után, az értekezlet véget ért.

Az erdélyi református Nőszövetség központi választmányja november hó 7-én tartotta meg választmányi ülését. Foglalkozott cselédmiszió, tanulók segélyezése, a női ipari munka támogatásának a kérdéseivel.

Dr. Maktai Sándor püspök folyó évi december 9—14 napjain „Adventi órák” címen tanítást tartott kizárólag olyan nők számára, akik a lelki élet és munka kérdéseiben mélyebb tájékozódást akartak szerezni.

Az Amerikából visszatért dr. Ravasz László református püspök a hírlapok részére az ottan észlelt tapasztalatairól nyilatkozatot adott le. Nyilatkozatában a többek között elmondja, hogy:

„Az Egyesült Államokban a magyarok között igen tekintélyes csoportokkal találkoztam, amelyek Erdélyből odaszakadt székelyekből állanak. Egyházi szempontból érdekes, hogy a Székelyföldről kivándoroltak két nagy részre oszlanak: vagy legbuzgóbb hívők, vagy a legrosszabb egyháztagok. Amerikában a reformátusok és az unitáriusok egy gyülekezetben vannak. Békésen megférnek egymás mellett.”

Az Egyesült Államok magyarságához mérten egészen más helyzetben vannak a Kanadában élő magyarok. A gazdasági és munkás viszonyok Kanadában nagyon primitívek. Nagyon sokan pusztulnak el és még többen elzültenek a kivándorlók közül. Amerikában győződtem meg, mondja tovább a nagynevű Püspök, hogy mily veszedelmet vállalnak magukra azok, akik a Délamerikába csábító s jól megfizetett ügynökök szavára hallgatnak. Ova intek mindenkit, aki kétségbeesésében és tanácstalanságában arra gondolna, hogy elhagyva hozzátartozóit, hazáját, kalandos vállalkozásokba kezdjen, — ne üljön fel a délamerikai ügynökök lelkiismeretlen csábításainak. Nyilatkozott azután Amerika protestáns jellegéről is. A hívek vallás szerinti megoszlásáról szólva Amerika teljes mértékben protestánsnak mondható. A protestáns egyházak 24 millió tagjával szemben, a katolikus egyházak mintegy 16 millió lelket számlálnak. Ezenkívül van mintegy 60—70 millióra tehető protestáns színezetű tömeg, amely azonban nem tagja az egyháznak. Az egyházi terhek Amerikában sokkalta nagyobbak, mint nálunk. Átlag 1500 lélekre már egy templom esik. Annak fenntartási költségét nem több, mint 500 ember vállalja. Clewlandban pl. egy-millió lakosnak hétszáz temploma van. Ezen az alapon Kolozsvárnak legalább is 100 temploma kellene, hogy legyen.”

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek jubileumi nagygyűlését december 8-án tartották meg a budapesti Kálvintéri református templomban. Most van ugyanis 46 esztendeje annak, hogy a budapesti református ifjúság között megindult az ifjúsági egyesületi munka és 20 éve annak, hogy megállapították az országos szövetséget.

A kolozsvári összes felekezetek lelkészei közös tanácskozást tartottak a város szegényeinek segélyezése ügyében és a létrejött megállapodást beadvány formájában juttatták el a városi tanácshoz.

A jugoszlávai egyházmegyéknek Zomborban november 12—14. napjain tartott belmissziói konferenciáján s illetve közgyűlésén határozatba ment, hogy

1. a „Vasárnapi iskola“ kifejezés töröltessék és helyette „Gyermek istentisztelet“ használtassék. Mert az ottani tanügyi hatóságok féltékenyek az „iskola“ szóra s e miatt sok helyt be kellett szüntetni e munkát;

2. hogy a vasárnapi délelőtti prédikáció egyrésze mindig szóljon a gyermekekhez is, akik ne a templom legtávolabbi zugában foglaljanak helyet, hanem a templom közepén a gyülekezet színe előtt. Amerikában ez nagyon el van terjedve s maguk a felnőttek is alig várják s nagyon élvezik a gyermekeknek szóló, kis prédikációt.

A tiszántúli református egyházkerület lelkészsképesítő bizottsága Tisza Imrét a debreceni Csapó utcai egyházközségnek már egy év óta ideiglenes megbízatással működő diakonusát és Kovács Péter hajduböszörményi földmives ifjút, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek földmives munkájának titkárát, diakonusokká képesítette. A magyar református egyházi életben ez volt az első ilyen vizsgálat és képesítés.

A bánáti Monostor községben (Szórvány. Temploma nincs) lakó reformátusok minden vasárnap összegyűlnek más-más háznál és ottan zsoltárokat és dicsőítéseket énekelnek.

Jugoszláviában a baranyai református egyházmegye területén a kopacevoi bibliakör 50, míg a zmajeváci 20 évre tekinthet vissza.

A biblia. Az ó-szövetség, két, vagy három kisebb, arámus nyelvű részlet kivételével az ó-szövetségi szent nép nyelvén, a korán kihalt héber nyelven van megírva. Ez a sémita nyelv a maga egész szerkezetével, szókincsével különösen alkalmas volt az isteni gondolatok kifejezésére. Annál fájdalmasabb volt a Krisztus korabeli zsidóságra, hogy a régi szent nyelvet kevésbé értette és zsinagógai istentiszteletein görög vagy káldeus nyelvű tolmácsok segítségét volt kénytelen igénybe venni. Az új-szövetséget — érezve, hogy annak isteni hatalma az egész világnak közös kincse — az új-szövetségi, többnyire zsidó eredetű szerzők, az akkori világnyelven, vagyis görögül írták. (Mö.)

A délamerikai Braziliában egy házaspár most ünnepelte házasságának 100 éves évfordulóját. A férfi 129, a nő 125 éves. Legfiatalabb gyermekük 70 éves.

Megjelent a „Harangszó“ református vallásos néplap. Ezen igen elevenen szerkesztett és tartalmas néplapunk minden vasárnap megjelenik a téli hónapokban. Előfizetési díja 50 Leu. Szerkesztősége: Agyagfalva, Udvarhely megye.

Az erdélyi ref. Egyházkerület legutóbbi közgyűlése kimondotta, hogy a konfirmációi perselypénz a kolozsvári ref. Szeretetház; a Szentháromsági vasárnapi perselypénz a Károli Gáspár Irodalmi Társaság; a reformációi perselypénz missziói (Diakonisszaképző, külmisziói stb.); a karácsony másodnap perselypénz pedig a szászvárost ref. árvaház javára, minden egyházközség által beküldendő az Egyházkerületi pénztárba.

Bethlen Gáborról írt könyve miatt zsúrit kért Szeffkú Gyula, az ismert történétíró, egyetemi tanár ellen Rugonfalvi Kiss István történétíró, debreceni egyetemi tanár. Ez utóbbi most könyvet adott ki Bethlen Gábor értékelése címen, melyben nemcsak hogy felveszi a vitát Szeffkú Gyulával, hanem egyesenes vádakát emel. R. Kiss István zsúri elé kívánja állítani ezt az ügyet és döntést akar, kijelentve, hogyha a zsúri nem adna neki igazat, lemond az egyetemi katedrájáról és soha többé nem történetmet.

Törökországban áttették a munkaszünetet péntekről vasárnapra. Ez az új rendelkezés 1930 január 1-én lép életbe.

A Királyhágómeli Református Egyházkerület f. évi december 5-én tartotta Nagyváradon rendes évi közgyűlést. Ezt megelőzően 4-én este programmos fényes ünnepséget rendezett Bethlen Gábor halhatatlan emlékének. A közgyűlésen az erdélyi egyházkerületet Vásárhelyi János püspökhelyettes és dr. Illyés Gyula tanügyi előadó képviselték.

A párisi rendőrfőparancsnokság, hogy az elterjedt iszákosságnak gátat vessen, elrendelte, hogy a rendőrség által összeszedett részeg embereket, részeg állapotukban filmen örökítsék meg. Kijózanodás után a filmet végig kell nézniök és szegényteljes állapotukat józanon szemlélhetik. Az új rendszer, úgy látszik, bevált, mert a statisztikai adatok szerint 100 egyén közül kb. 40 egyén tért jobb utra.

Az újtorjai református asszonyok és leányok dec. 3—15 napjain háziipari kiállítást rendeztek. A befolyó jövedelmet a szegény gyermekek felségélyezésére fordították.

Bostonban 1929 jun. 25-én megtartott Presbyteri Világszövetség ülésén Agoston Sándor jugoszláviai főesperes által a jugoszláviai református egyház közállapotáról megtett jelentése és annak mellékletét képező albumszerű képekkel illusztrált füzet csak most jutott hozzánk. A jelentésből megtudjuk, hogy a mai jugoszláviai ref. egyház 1928 előtt Magyarországon három püspökségnek speciális szórványmissziói területe volt, melyet az a három népes egyházkerület is csak nagy erőfeszítéssel tudott misszionálni. Most ez a szórvány-terület munkája és terhe 16, többnyire falusi, olyan gyülekezetre vár, amelyek önfenntartó egyházközségeknek nevezhetők, mert van ugyan még 38 kisebb egyházközség, de ezek maguk is segélyezésre szorulnak. A jelentés további része az ottani lelkészek áldozatkészségéről számol be, akik jövedelmük 10%-át adják fenti célra, de beszámol egyben egyes lelkészek súlyos anyagi helyzetéről és a nagy lelkészhiányról. Végül szól az ottani református árvaház nehéz életküzdelméről. A képekkel tarkított füzetből pedig megtudjuk, hogy Jugoszláviában 5 egyházvidék van, 54 egyházközséggel, 12 filával és számos szórvánnyal és hogy református testvéreink összlétszáma 65761 lélekszám. Az első kép a hercegszöllősi templomot ábrázolja, mely Kr. után a IV-ik században épült. Itten készítették 1576-ban a magyar reformátusok legrégebbi törvénykönyvét, a „Hercegszöllősi Kánonok“-ot. A második kép a feketicsi templomot mutatja be, melynek hívei 140 évvel települtek le erre a vidékre. Képet kapunk a szórványok végtelen szegénységéről is. Egy szegény szlavoniai szórvány tanító-családot mutat be, aki hat tagú családjával havi 800 Dinárból (kb. 2000 Lei) kell megéljen. Az ezután következő képen 29 botot látunk. Ez a kép 15 lelkész özvegyére és 14 lelkészi árvára hívja fel figyelmünket, akik az elképzelhető legnagyobb nyomorban élnek. Ujabbán javult a helyzetük, mert a kormány valamelyes drágasági segélyt folyósított részükre. Ezt a képet az ottani lelkészek munkateljesítményének statisztikai adatai követik, amiből látható, hogy mily alkalmakkor hány istentiszteletet és hány hittanórát tartottak. Megtudjuk, hogy 842 bibliát, 941 énekeskönyvet, 3142 építőtérítőt, 3214 naptárt (nálunk 6000 drb naptárt alig tudunk eladni. Szerk.) és 1613 drb. egyházi lapot helyeztek el. De megtudjuk azt is, hogy egyházi sajtó

tőjük is van. „Magvető” címen jelenik meg havonként 8 oldalon 1600 példányban a jugoszláviai reformátusok lapja. Az ezen adatok után következők képek az 5 egyházvidéki területén folyó vasárnapi-iskolai, ifjúsági és bibliaköri munkákról számolnak be. A következő képek a 25 gyermek befogadására alkalmas és az ottani küzdelmes élet-harcot vívó református testvéreink által összeadott adományokból (évi 150.000 Dinár) fenntartott, feketicsi árvaházról emlékeznek meg. Az egyik kép itten egy olyan intézeti árvát mutat be, aki korcsmáról-korcsmára járva abból élt, amit neki a részeg emberek adogattak. A másik kép egy olyan árvát ábrázol, akinek az apja a harcúterem esesét és halálosan beteg anyjával nyers szalmán feküdtek, dinnyehajat ettek. A harmadik képen egy olyan intézeti gyámoltat látunk, aki anyjával egy oduban lakott. Anyja meghalt és a két napos hulla mellett találták a síró fiucsukát. Végül egy olyan intézeti növendéket szemléltet, akinek a szülei magukat és három gyermeküket a nyomor miatt felakasztották. Levágták őket. De csak a kis intézeti árvát sikerült az életnek visszaadni: Az czekek után sorakozó képek az intézetben elhelyezett árvák napi foglalatosságát ábrázolják. Végül bezárja a képek és adatok sorozatát a csüggedést, fáradságot nem ismerő Ágoston Sándor feketicsi lelkész-főesperes és neje képe, akik az árvaházat is kormányozzák, valamint a jugoszláviai egyházmege ősi címerének a képe: egy zászlós bárány. Amelyre nézve a kiváló lelkész és emberbarát jelentésben többek között azt mondja: „Egyházmegeyénk régi pecsétnyomójában egy zászlós bárány van. Jelképezi a győzedelmes Jézus Krisztust. Minket a reménység éltet, hogy Jézus győz. Győzni fog a mi bajaink felett is”.

A székely irói csoport Aradon November 30-án tartotta meg első Benedek Elek emlékestélyét. A befolyó jövedelmet a „Székelyek Kolozsvári Társasága” által kezdeményezett „Benedek Elek gyermekotthon” felállítására fordítják.

A folyó évi nov. 23—25. napjain tartott Erdélyi Ref. Egyházkerületi közgyűlésen megtett püspöki s illetve igazg. tanácsi jelentés kivonatolt főbb statisztikai adatai szerint: 1928 év végén Egyházkerületünk összlétszáma 507.683 volt, híveink közül többen mentek át más felekezetekhez, de azért az áttérések rendjén 19 lélekszám volt a nyereség és 23-al több reverzalist adtak anyaszentegházunk javára. Kivándorolt 562 testvérünk. A 15 középiskolánkban 2677, míg a 366 elemi iskolánkban 21.996 volt a létszám. 22 helyen épült új iskola s illetve új tanterem 5.876.199 Lei költséggel. Egyházkerületünkben 314 vasárnapi iskola működik 10.460 gyermekkel. A fiú ifjúság körében 74 bibliakör, az iparos-tanoncok közt 9 bibliakör van. A leánybibliakörök száma 43.

A marosvásárhelyi diakonissza képző intézetünk nemes hivatásuk gyakorlására kibocsátott első 7 diakonissza után ezidőszert 15 növendékkel készül Isten dicsőségére és országának megmunkálására.

Szász Károly református püspök születésének 100 éves fordulóját a Dunamelléki Egyházkerület a budapesti theologia disztermében folyó évi november 24-én ünnepelte meg.

Dr. Mátyás Ernő sárospataki főisk. igazgató tanári bibliakör megalakítására hívta össze a pataki tanárokat.

Párisban is van református magyar egyház, mely még gyülekezeti lapot is ad ki. Címe: Párisi Reformátusok lapja. Szerkesztője: Mester János ref. lelkész.

Gachal János bánati alesperes október első napjaiban meglátogatta a bánati részről Macedóniába vándorolt magyar református testvéreinket, akik az idegen, szokatlan viszonyok között sokat küzdenek a megélhetésért. Nagy jelentőségű ez a látogatás, mert ez az első eset, hogy magyar református lelkész Macedóniában — Pál apostol egykori munkamezején — az Igét hirdette.

A felsőbaranyai egyházmege református asszonyai konferenciát tartottak Pécsen. A konferencia templomi istentisztelettel kezdődött, melyet Bereczky Albert lelkész tartott. Utánna: „A református asszony örömei a családban” címmel Szücs Ernő tanár tartott előadást. Ezt követte Nyári Pálné előadása a bibliaolvasás titkáról és végül Nyári Pál esperes beszélt: „A református asszonyok az egyházban végzendő feladatairól.”

A legújabb statisztikai adatok szerint a földön élő protestánsok száma 224,562.418. Ebből Európára 123,574.349 és Amerikára 89,974.000 esik. 1898-ban még csak 170,000.000 protestáns volt, azóta a protestánsok száma 54,500.000-rel emelkedett.

A Tiszántúli egyházkerület rendes évi közgyűlését folyó évi november 20. és 21. napjain tartotta meg, nagy érdeklődés mellett.

Hódmezővásárhelyen október 31-én Hegedüs Loránt által megtartott előadás után 430 bibliát adtak el a templom előtt.

Egyházkerületünk áldott emléktű püspökünknek, Nagy Károlynak, kegyelete jeléül 220.000 Lei költséggel síremléket állíttatott. Ebből az alkalomból november 24-én a kolozsvári házsongárdi temetőben emlékünnepelet tartott, melyen az emlékbeszédet Maksay Albert theol. tanár mondta.

Kolozsvárt az egyházkerületi közgyűléssel kapcsolatosan folyó évi nov. 24-én lelkészszentelés volt a Farkas-ucjai emplomban, ahol 14 ifjú lelkészt szenteltek fel.

Szucságton megalakult a református egyházi dalkör.

A Kolozsvár-Monostori református egyházi Dalkör a csíkszenttamási tűzkárosultak részére 1380 Leut gyűjtött össze.

Finnországban a magyar nyelvnek rendes egyetemi tanszéke van és a finnek nagyon tartják a magyar barátságot.

A havadi református egyházközség november 17-én tartotta orgonaszentelési ünnepélyét, a bekecsalji tanítói kör közgyűlésével kapcsolatosan. Ugyanakkor a 28 hősi halottat megöröklő emlékoszlop elé is kivonultak, ahol meghajtották az emlékezet lobogóját hősi halált halt véreink emléke előtt.

A Kolozsvárt folyó évi nov. 23—25 napjain megtartott közgyűlés alkalmával a kolozsvári református leánygimnázium főgondnokává: dr. Vékás Lajost, míg gondnoki állásra dr. Szöllősy Jánost, a szászvárosi kollegium gondnokává: dr. Martonossy Györgyöt, a marosvásárhelyi kollegium gondnoki állására dr. Agyagássy Károlyt, a kolozsvári református szeretet-ház főgondnokává: Szász Istvánt, míg a gondnoki állásra dr. Nagy Eleket választották meg.

Szerkesztésért Dr. TAVASZY SÁNDOR felel.

